

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Διπλωματική Εργασία

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ**

της

ΧΥΤΑ ΑΘΗΝΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Κουσενίδης Δημήτριος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του
Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην Στρατηγική Διοικητική
Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2014

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σύγχρονο ασταθές επιχειρησιακό περιβάλλον, οι περισσότερες επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες σε ένα ατέρμονο αγώνα για να εξασφαλίσουν την επιβίωση αλλά και την ανάπτυξή τους. Σημαντικό ρόλο για την επίτευξη όλων αυτών διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Στην παρούσα εργασία, παρουσιάζουμε την σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων της επιχείρησης και την συμβολή του στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητη η σωστή εφαρμογή των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η επάρκεια των οικονομικών καταστάσεων και να αποφευχθούν φαινόμενα παραποίησης ή απάτης. Ο Εσωτερικός Έλεγχος λόγω της δυναμικής που τον διακρίνει και της αποτελεσματικότητας είναι η αναγκαία συνθήκη για το πέρασμα μιας επιχείρησης από τον παραδοσιακό στο σύγχρονο μοντέλο, τρόπο διοίκησης.

Λέξεις κλειδιά: Εσωτερικός έλεγχος, Συστήματα εσωτερικού ελέγχου, Οικονομικές καταστάσεις, Αξιοπιστία οικονομικών καταστάσεων, Ποιότητα οικονομικών καταστάσεων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Τι είναι ο εσωτερικός έλεγχος.....	1
1.2 Σκοπός εσωτερικού ελέγχου.....	2
1.3 Πως εφαρμόζεται ο εσωτερικός έλεγχος.....	4
1.4 Είναι αποδεκτός ο εσωτερικός έλεγχος.....	5
1.5 Σκοπός της εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα.....	7
1.6 Δομή της εργασίας.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή.....	9
2.2 Έρευνες για εσωτερικό έλεγχο.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Εννοιολογικό περιεχόμενο εσωτερικού ελέγχου.....	13
3.2 Βασικά χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου.....	15
3.3 Νομοθετικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου.....	16
3.4 Είδη εσωτερικού ελέγχου.....	18
3.5 Αναγκαιότητα εσωτερικού ελέγχου.....	21
3.6 Κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας.....	22
3.7 Πρότυπα εσωτερικού ελέγχου.....	26
3.8 Συστήματα εσωτερικού ελέγχου.....	29
3.9 Σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	30
3.10 Περιεχόμενο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	31
3.11 Βασικές αρχές του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	32
3.12 Πηγές πληροφοριών για τη μελέτη του Σ.Ε.Ε.....	35
3.12.1 Μέθοδοι μελέτης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	36
3.13 Μοντέλα συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.....	37
3.13.1 C.O.S.O.....	38
3.13.1.1 Συνιστώσες εσωτερικού ελέγχου.....	39
3.13.2 C.O.C.O.....	40
3.14 Παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του Σ.Ε.Ε.....	42
3.15 Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	44
3.16 Αναμενόμενα οφέλη του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.....	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

4.1	Ποιότητα οικονομικών καταστάσεων.....	48
4.1.1	Μέτρηση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων.....	49
4.2	Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.....	50
4.2.1	Κίνητρα για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.....	51
4.3	Η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου.....	56
4.3.1	Πως ορίζεται η ποιότητα στον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων..	57
4.4	Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου	58
4.4.1	Η ευθύνη των ελεγκτών.....	59
4.5	Παράγοντες αποτυχίας εσωτερικού ελέγχου.....	60
4.6	Εσωτερικός έλεγχος και αξιοπιστία οικονομικών καταστάσεων.....	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ J&P ΑΒΑΞ ΑΕ

5.1	Εισαγωγή.....	64
5.2	Λειτουργία εσωτερικού ελέγχου του ομίλου J&P ΑΒΑΞ ΑΕ.....	64
5.2.1	Οργανωσιακή ανεξαρτησία της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου.....	66
5.2.2	Βασικά χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελεγκτή.....	67
5.3	Διενέργεια εσωτερικού ελέγχου.....	68
5.3.1	Εποπτεία και κοινοποιήσεις έργων.....	71
5.3.2	Διορθωτικά μέτρα- διαδικασία επανελέγχου.....	71
5.3.3	Υποβολή αναφορών στο συμβούλιο και την ανώτερη διοίκηση	72
5.4	Οικονομικές καταστάσεις.....	73
5.4.1	Έλεγχος οικονομικών καταστάσεων.....	74
5.4.2	Εσωτερικός έλεγχος και οικονομικές καταστάσεις κατά τη διάρκεια του 2013....	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
--------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	82
--------------------------	-----------

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	84
--------------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Τι είναι ο εσωτερικός έλεγχος

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί το σημαντικότερο εργαλείο της διοίκησης ενός οργανισμού. Ενημερώνει την διοίκηση και παρεμβαίνει για να εξετάσει μία διαδικασία ή μία δραστηριότητα του οργανισμού, καταθέτει μία διάγνωση η οποία βεβαιώνει λιγότερο ή περισσότερο την καλή λειτουργία, με σκοπό την επαγρύπνηση των υπευθύνων και της κεντρικής διοίκησης, την διασφάλιση των συμφερόντων του οργανισμού και την παροχή αξιόπιστων πληροφοριών¹.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη και αντικειμενική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθάει τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του, υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης.

Στην οικονομική των επιχειρήσεων ο όρος «Εσωτερικός Έλεγχος» χρησιμοποιείται για να αποδώσει δύο βασικές έννοιες, του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου και του εσωτερικού ελέγχου.²

- Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου (audit control) είναι το σύνολο των μέτρων ελέγχου (controls) που έχουν επινοηθεί και χρησιμοποιούνται σε μια επιχείρηση για να προωθήσουν, να κατευθύνουν, να περιορίσουν, να διοικήσουν και να ελέγξουν τις διάφορες δραστηριότητες αποβλέποντας στην ικανοποίηση των στόχων της επιχείρησης. Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου είναι μια σημαντική εργασία που προηγούνται των ελέγχων και αποτελούν τον κύριο άξονα κατεύθυνσης των εσωτερικών ελεγκτών.

¹ Παπαστάθης Π. (2003), « Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του». Έκδοση, ΑΘΗΝΑ.

² Φίλος Ι. (2004), «Συστήματα εσωτερικού ελέγχου επιχειρήσεων», Έκδοση IQ-Group.

- Ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit) είναι μια υπηρεσία της επιχείρησης η οποία είναι επιφορτισμένη κυρίως με την διενέργεια ελέγχου. Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου επισκοπεί και ελέγχει τα μέτρα ελέγχου της επιχείρησης. Η παρομοίωση ότι η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου αποτελεί στην πραγματικότητα μέτρο ελέγχου των μέτρων ελέγχου αποδίδει αντιπροσωπευτικά τη χρησιμότητα και τον ρόλο της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου στην επιχείρηση.

1.2 Σκοπός Εσωτερικού Ελέγχου

Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση, μέσω επιστημονικών αναλύσεων, με σκοπό την αξιολόγηση του συστήματος της και τον περιορισμό των επιχειρησιακών κινδύνων.

Οι Churchill & Tietlebaum (1995)³ υποστήριξαν ότι αντικειμενικός σκοπός του ελέγχου είναι να καθορίσει εάν οι διοικητικές λειτουργίες διεκπεραιώθηκαν και εάν οι λειτουργίες είναι οι κατάλληλες, ακόμη διασφαλίζει εάν οι υπάλληλοι και οι διοικητές εκτελούν τα καθήκοντά τους όπως πρέπει και στο επίπεδο απόδοσης των ικανοτήτων τους.

Σύμφωνα με τον Carmichael (2000)⁴ κύριος σκοπός του ελέγχου είναι να εξετάσει κατά πόσο η αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να επηρεάσει την ανθρώπινη συμπεριφορά. Εξάλλου το σύστημα ελέγχου είναι σχεδιασμένο από την οπτική γωνία της ανθρώπινης φύσης του ατόμου που σχεδίασε το σύστημα.

Ο Barefield (2005)⁵, τόνισε ότι ο έλεγχος έχει διορθωτικό και προληπτικό χαρακτήρα που μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγή της συμπεριφοράς του ελεγχόμενου. Η έκθεση ελέγχου, προκαλεί αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο ο ελεγχόμενος διεξάγει κάποιες λειτουργίες.

Αναλυτικά, οι βασικοί στόχοι του εσωτερικού ελέγχου, μεταξύ άλλων, είναι:

³ Churchill & Tietlebaum (1995). External Auditor Evaluation of the internal audit function. Accounting and Finance, pp. 79 – 92.

⁴ Carmichael (2000) Internal auditing effectiveness: an expansion of present methods. Managerial Auditing Journal, 16 , pp. 340 – 358

⁵ Barefield (2005), Implications for internal audit. Managerial Auditing Journal, 9, pp. 11 – 18.

- Ρύθμιση σχέσεων και συναλλαγών με τρίτα πρόσωπα.
- Πιστοποίηση του τρόπου λειτουργίας της επιχείρησης και επαλήθευση αρχικών στόχων.
- Αποτίμηση της απόδοσης της διοίκησης όλων των τμημάτων που εμπλέκονται με την παραγωγική διαδικασία.
- Συστηματική παρακολούθηση του επιχειρηματικού κινδύνου.
- Αναγνώριση των επικερδών και ζημιογόνων λειτουργιών και προσπάθεια μεταβολής αυτών που επιδέχονται βελτίωση.
- Αξιολόγηση της απόδοσης των επενδύσεων.
- Μέτρηση του λειτουργικού κόστους των επιμέρους τμημάτων.
- Καταπολέμηση της ανθρώπινης απάτης, κλοπής ή παραπλάνησης.
- Εξακρίβωση της επαρκούς στελέχωσης των τμημάτων και της κατάλληλης αξιοποίησης του προσωπικού.
- Εξασφάλιση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.
- Παρακολούθηση της παραγωγικής αλυσίδας, της διαδικασίας αγορών και των όρων πωλήσεων και αγορών.
- Διασφάλιση της καλής εξωτερικής εικόνας της επιχείρησης.
- Εξέταση και αξιολόγηση διαδικασιών και διεξαγωγή συμπερασμάτων, τα οποία απευθύνονται στη διοίκηση ώστε να διορθωθούν τυχόν αδυναμίες που εντοπίστηκαν.
- Εξασφάλιση της πληρότητας των χρηματοοικονομικών και λειτουργικών πληροφοριών και αναφορών.
- Εξακρίβωση ότι η επιχείρηση συμμορφώνεται με τους νόμους, τις συνθήκες, τις πολιτικές, τις διαδικασίες και τα χρηματοοικονομικά όργανα.
- Αξιολόγηση του προσωπικού και κατά πόσο τα επιμέρους τμήματα της επιχείρησης έχουν ενστερνιστεί με την κουλτούρα και το όραμα της επιχείρησης και έχουν σαφή αντίληψη των αρμοδιοτήτων, αλλά και της αποστολής τους.
- Αξιολόγηση του τρόπου συνεργασίας και επικοινωνίας των εργαζομένων τόσο εντός των τμημάτων που απαρτίζονται από αυτούς, όσο και στο σύνολό τους γενικότερα.
- Τήρηση των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου, κατά πόσο δηλαδή ανταποκρίνονται οι υπηρεσίες και η παραγωγική δυνατότητα στα καθορισμένα και θεσπισμένα standards.

Παράλληλα, ο εσωτερικός έλεγχος σκοπεύει όχι μόνο στη συμμόρφωση με κανόνες και ρυθμίσεις αλλά στην δημιουργία αρχών, προτύπων και αξιών στα άτομα της επιχείρησης με αποτέλεσμα τη δημιουργία ασφάλειας τόσο στους ιδιοκτήτες της οικονομικής μονάδας όσο και στο ευρύτερο επιχειρησιακό περιβάλλον. Επιμέρους στόχοι του εσωτερικού ελέγχου είναι⁶:

- Η λειτουργία των λογιστικών τμημάτων της μονάδας σύμφωνα με την ορθή πολιτική της Διοίκησης.
- Το ικανοποιητικό αποτέλεσμα της εσωτερικής οργάνωσης, η εκτίμηση του αποτελέσματος και η επάρκεια των συστημάτων οργάνωσης και Διοίκησης της μονάδας.
- Η ανίχνευση τυχόν κινδύνων από κλοπές και απάτες στην οργάνωση
- Η εισήγηση μέτρων βελτίωσης και διόρθωσης
- Και γενικότερα η προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομικής μονάδας

1.3 ΠΩΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται σε όλες τις λειτουργίες της εταιρείας: στις οικονομικές καταστάσεις της , στην τήρηση των κανόνων , των πολιτικών που έχει θεσπίσει η διοίκηση, στην αξιοποίηση των πόρων της και στην εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας. Αξιολογείται η λειτουργία κάθε τμήματος, εντοπίζονται τυχόν ελλείψεις και προτείνονται λύσεις αντιμετώπισης των ελλείψεων και των προβλημάτων⁷.

Ο εσωτερικός ελεγκτής συλλέγει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και τα στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνές του, διότι χωρίς αυτά ο έλεγχος δεν έχει αξία. Επαληθεύει τις

⁶ Παπαστάθης Π. (2003), « Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του». Έκδοση, ΑΘΗΝΑ.

⁷ Καζαντζής Χρήστος (2006), « Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων» Έκδοση, Business Plus.

πληροφορίες που συλλέγει, προκειμένου να μπορεί μετά να τις αναλύει και να διαμορφώνει σωστές προτάσεις. Οφείλει επίσης, να επικοινωνεί με όλους όσους αφορά ο έλεγχος.

Ο εσωτερικός έλεγχος μιας εταιρείας όσο πιο καλά οργανωμένος και αποτελεσματικός είναι τόσο περιορίζεται και ο ρόλος των εξωτερικών ελέγχων. Οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν ανήκουν στο προσωπικό της εταιρείας. Διενεργούν όμως, κυρίως τους οικονομικούς ελέγχους που εστιάζονται στα χρηματοοικονομικά στοιχεία του παρελθόντος, με σκοπό να ελέγξουν την ορθότητα των οικονομικών καταστάσεων. Όταν όμως υπάρχει ήδη ένα πολύ καλό σύστημα εσωτερικών ελέγχων, οι εξωτερικοί ελεγκτές μπορούν να βασιστούν στα αποτελέσματα και τις παρατηρήσεις των εσωτερικών ελεγκτών, να χρησιμοποιήσουν τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί και να συντομεύσουν τη διαδικασία επικύρωσης των οικονομικών καταστάσεων.

1.4 Είναι αποδεκτός ο εσωτερικός έλεγχος;

Η έλλειψη σωστής και αξιόπιστης πληροφόρησης μέσα στην επιχείρηση, είναι ένα φαινόμενο που οφείλεται τόσο στην αδυναμία επίβλεψης των λειτουργιών της επιχείρησης από τα αρμόδια στελέχη, όσο και στις οργανωτικές αδυναμίες που μπορεί να υπάρχουν.

Η διοίκηση δεν έχει την αντικειμενική πληροφόρηση που χρειάζεται, προκειμένου να εξακριβώσει, αν λειτουργούν ορθά οι ασφαλιστικές δικλίδες σε όλους τους τομείς της επιχείρησης. Η ιστορική αναδρομή αλλά και η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι η ενημέρωση παρέχεται καλύτερα μέσα από μια ανεξάρτητη και αντικειμενική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού, τον εσωτερικό έλεγχο.

Ο εσωτερικός έλεγχος, γίνεται όλο και πιο αναγκαίος και χρήσιμος. Συμβάλει αποτελεσματικά στον εντοπισμό των αδυναμιών, στην πρόληψη των λαθών και των κινδύνων, συμβάλλοντας έτσι στην εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης. Έντονο φαινόμενο της σύγχρονης εποχής, στις επιχειρήσεις είναι οι κλοπές, οι απάτες, οι ατασθαλίες, για να περιορισθούν και να καταπολεμηθούν απαιτείται η αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου.

Την αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου τονίζει ο Γάλλος Pierre A. Dussaulx, ο οποίος μεταξύ άλλων αναφέρει:

«Κάθε ζωντανός οργανισμός, κάθε μηχανή, είναι προικισμένοι, είτε από τη φύση, είτε από τον κατασκευαστή τους, με ρυθμιστικές διευθετήσεις, προοριζόμενες να πειθαρχούν τις κινήσεις του και να συγκρατούν τη συνοχή της δομής του. Υπό ομαλό καθεστώς πορείας ή καλής υγείας, ο αντανακλαστικός χαρακτήρας των οργάνων τούτων εγγυάται την ασφάλεια της πορείας και προφυλάσσει το σύνολο από περιπέτειες, υπό τον όρο ότι από καιρό σε καιρό μια ενσυνείδητη παρέμβαση θα επιβιώνει την καλή τους λειτουργία. Στις επιχειρήσεις, όπως και στους ζωντανούς οργανισμούς, η χρήση γεννά τη φθορά και η διάρκεια το γήρας. Αυτό σημαίνει ότι οι γενικά λεπτοί αυτοί ρυθμιστικοί μηχανισμοί υπόκεινται και αυτοί στη φθορά ή στο γήρας, γι' αυτό και επιβάλλονται περιοδικές επαληθεύσεις, μέσω ενός συστήματος που δεν είναι τίποτε άλλο από Εσωτερικό Έλεγχο (Internal Auditing).»

Ο εσωτερικός έλεγχος, δημιουργεί στους ελεγχόμενους, τις περισσότερες φορές μια αμυντική στάση με αποτέλεσμα να δυσκολεύει το έργο των ελεγκτών. Η μη εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου οφείλεται στην έλλειψη της κατάλληλης κατάρτισης και γνώσης από τους διοικούντες της επιχείρησης, με καταστροφικά αποτελέσματα για την πορεία και την εξέλιξη της επιχείρησης. Παρόλα αυτά όμως, τα τελευταία χρόνια, οι αποφάσεις της επιτροπής κεφαλαιαγοράς που υποχρεώνει τις εισηγμένες εταιρείες να έχουν τμήμα εσωτερικού ελέγχου, οι αποφάσεις των τραπεζικών οργανισμών και ιδρυμάτων για υιοθέτηση του εσωτερικού ελέγχου, καθώς και η προβολή του εσωτερικού ελέγχου μέσω του ινστιτούτου εσωτερικών ελεγκτών, έχουν συμβάλλει θετικά, στην αποδοχή του εσωτερικού ελέγχου και στην κατανόηση της αναγκαιότητας του ρόλου του.

1.5 Σκοπός της εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα

Βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση και η ανάλυση της έννοιας και του περιεχομένου του εσωτερικού ελέγχου ως βασικό στοιχείο για τη διαφύλαξη της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων, έχοντας ως κύριο σημείο αναφοράς την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία.

➤ Ερευνητικά ερωτήματα

Η μελέτη του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων στην παρούσα εργασία γίνεται υπό την εξέταση συγκεκριμένων ερευνητικών ερωτημάτων, τα οποία αναφορικά είναι τα κάτωθι:

- Τι είναι ο εσωτερικός έλεγχος και πως εφαρμόζεται
- Ποια είναι τα καθήκοντα και ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή
- Τι είναι τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και ποιες οι βασικές αρχές τους
- Πως προσδιορίζεται η ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων
- Ποια είναι η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων
- Ποιος είναι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων

1.6 Δομή της εργασίας

Στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο φέρει τον τίτλο « Θεωρητικό πλαίσιο» παρουσιάζεται το κύριο αντικείμενο της μελέτης, ο βασικός σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα και ολοκληρώνεται με τη διάρθρωσή της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, το οποίο φέρει τον τίτλο «Βιβλιογραφική επισκόπηση» γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση του εσωτερικού ελέγχου και αναφορά σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί.

Η σφαιρική απεικόνιση του εσωτερικού ελέγχου και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου πραγματοποιείται στο τρίτο κεφάλαιο, με τίτλο «Θεσμικό πλαίσιο». Συγκεκριμένα, το

κεφάλαιο ξεκινά με το εννοιολογικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου, τα βασικά χαρακτηριστικά του, το νομοθετικό πλαίσιο εφαρμογής του και τα είδη του εσωτερικού ελέγχου. Ακολουθεί η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου και κρίνεται απαραίτητη η αναφορά μας στον Κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας του εσωτερικού ελεγκτή αλλά και στα Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στο εννοιολογικό πλαίσιο των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, στις βασικές αρχές αλλά και στις πηγές πληροφόρησης των συστημάτων. Γίνεται επίσης αναφορά στα μοντέλα συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και στους παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητά του. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση και τα αναμενόμενα οφέλη των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο φέρει τον τίτλο « Η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων» γίνεται αναφορά στην ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων, στον τρόπο μέτρησης της ποιότητας και οριοθετείτε το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Γίνεται, επίσης σαφής αναφορά στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου, στον ρόλο που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος και ο ελεγκτής στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο « Μελέτη Περίπτωσης» γίνεται αναφορά στον όμιλο J&P ΑΒΑΞ και στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου και έχει υιοθετήσει ο όμιλος. Αναφέρεται εκτενώς η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και πως η αποτελεσματική και ορθή εφαρμογή του συμβάλλει στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων του ομίλου.

Το έκτο και τελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας με τίτλο «Συμπεράσματα – Προτάσεις για Μελλοντική Διερεύνηση» παραθέτει συγκεντρωτικά τα τελικά συμπεράσματα της παρούσας εργασίας .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί το σημαντικότερο τμήμα της επιχείρησης, για το λόγο αυτό έχει απασχολήσει τη σύγχρονη ερευνητική βιβλιογραφία. Η ανάγκη για την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων αλλά και την ενίσχυση της αξιοπιστίας τους είχε ως αποτέλεσμα να ενισχύσει τη σημαντικότητα του εσωτερικού ελέγχου και να αποτελεί ένα ζήτημα ευρείας αναγνώρισης. Μεταξύ των πολλών θεμάτων που μπορεί να επηρεάσει θετικά ο εσωτερικός έλεγχος είναι το γεγονός ότι βοηθά στον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και διασφαλίζει την έλλειψη σημαντικών παραλήψεων. Πολλοί ερευνητές εξέτασαν το γεγονός κατά πόσο ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στην αξιοπιστία και στην ορθή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

2.2 Έρευνες για εσωτερικό έλεγχο

Οι Aksoy και Bozkus (2012) , εξέτασαν τα βασικά χαρακτηριστικά της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου, με σκοπό την επίτευξη προστιθέμενης αξίας στις επιχειρήσεις. Κατέληξαν στα συμπεράσματα ότι ο έλεγχος των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, η σύνδεση του ελέγχου με την απόδοση της επιχείρησης και η εφαρμογή των Διεθνών Χρηματοοικονομικών Προτύπων ενισχύουν σε σημαντικό βαθμό την αξία της επιχείρησης.

Οι Mohammadzadeth (2012), εξέτασαν το βαθμό με τον οποίο η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου συνεισφέρει στη βελτίωση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει καθοριστικά στην αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου, αυξάνει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και αυξάνει το βαθμό συμμόρφωσης της επιχείρησης με τους νόμους και το ρυθμιστικό πλαίσιο.

Ο Almutairi (2012) υποστήριξε ότι συνήθως οι αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου που προέρχονται από ανεπαρκή μέτρα, οδηγούν σε απάτη και σπατάλη. Για το λόγο αυτό, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει όχι μόνο να είναι διαρκής, αλλά και να υπόκειται συνεχώς σε αξιολόγηση.

Οι Douglas Prawitt, Jason Smith και David Wood (2012), εξέτασαν την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και διαπίστωσαν ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που εκτείνεται από την απάτη, τους κινδύνους μέχρι τις συμβουλευτικές δραστηριότητες. Άρα, κρίσιμο στοιχείο για την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι ο χρόνος που αφιερώνει ο εσωτερικός ελεγκτής για εργασίες οι οποίες είναι σχετικές με την προετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Ο Jack Diamond (2011), εξέτασε τη σχέση μεταξύ της ποιότητας του ελέγχου και της ανεξαρτησίας των εσωτερικών ελεγκτών. Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ήταν ότι στις επιχειρήσεις με προβλήματα και αδυναμίες στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου υπήρχε ένας ισχυρός οικονομικός δεσμός αλλά και στενές προσωπικές σχέσεις του εσωτερικού ελεγκτή και της διοίκησης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο ελεγκτής να αγνοεί σημαντικές αδυναμίες και προβλήματα και να καλύπτει τη διοίκηση κυρίως σε χρηματοοικονομικά θέματα.

Οι Paape, Schefee και Snoep (2010) προσπάθησαν να διερευνήσουν τη σχέση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και της εταιρικής διακυβέρνησης και κατά πόσο αυτό μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργία της επιχείρησης. Οι εταιρείες που εξετάστηκαν ήταν οι κορυφαίες εισηγμένες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Τα συμπεράσματα της έρευνας θα μπορούσαν να συνοψιστούν παρακάτω ως εξής:

- Δεν διέθεταν όλες οι επιχειρήσεις τμήμα εσωτερικού ελέγχου, παρότι το δείγμα ήταν κορυφαίες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.
- Η επιτροπή ελέγχου συνεδρίαζε αρκετά συχνά, περίπου 4 φορές το χρόνο.
- Η επιτροπή ελέγχου πολλές φορές δεν διαδραμάτιζε αποφασιστικό ρόλο σε σημαντικά ζητήματα.
- Ένα σημαντικό ποσοστό των εσωτερικών ελεγκτών, περίπου 28%, δηλώνουν ότι δεν είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόζουν τα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών.

- Παρατηρήθηκε ότι δεν είχαν όλοι οι διευθυντές εσωτερικού ελέγχου γνώση των κανονισμών, των κωδίκων και των νόμων στις χώρες.

Οι Stephen Asare, Ronald A. Danidson και Audrey A. Gramling (2010), εξέτασαν την επίδραση της επιτροπής ελέγχου στις αποφάσεις των εσωτερικών ελεγκτών. Εξέτασαν την προσπάθεια ελέγχου των αποφάσεων από τη διοίκηση μέσω της εκ προθέσεως εσφαλμένης διατύπωσης της χρηματοοικονομικής θέσης της επιχείρησης και την επίδραση στην ποιότητα των λογιστικών ελέγχων. Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν ήταν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές αναγνωρίζουν τις ενέργειες αυτές αλλά πολλές φορές δεν καταβάλλουν καμία προσπάθεια για τη μείωση της απάτης.

Ο Durbin, N. R. (2010) φιλοδόξησε να εξετάσει τον τρόπο που οι οικονομικοί οργανισμοί οφείλουν να αποδεικνύουν τις προσπάθειές τους για την καταπολέμηση της απάτης και την προστασία των οικονομικών καταστάσεων τους. Αυτό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία ενός πλαισίου καταπολέμησης της απάτης, που θα προσφέρει επιπλέον πλεονεκτήματα και θα προσφέρει την αίσθηση προστασίας στους εργαζόμενους, στους μετόχους του και θα διατηρεί ή ακόμη και θα αυξάνει την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ενδυναμώνοντας την αξία της επιχείρησης και ενισχύοντας την αξιοπιστία της.

Οι Arena και Azzone (2009), πραγματοποίησαν μια έρευνα η οποία έλαβε υπόψη της, τις σύγχρονες εξελίξεις του εσωτερικού ελέγχου και το νευραλγικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στην εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης. Διαπιστώθηκε ότι ορισμένοι παράγοντες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι:

- Τα χαρακτηριστικά των στελεχών του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Οι διαδικασίες και οι δραστηριότητες που εφαρμόζονται
- Οι σχέσεις οργάνωσης.

Σύμφωνα με μια έρευνα του Global Auditing Information Network (GAIN), (2009), εντοπίστηκαν οι πέντε πιο σημαντικοί παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την επίδοση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Αυτά είναι η εμπειρία του προσωπικού που απασχολείται, οι διαδικασίες με τις οποίες διεξάγεται ο έλεγχος, οι προσδοκίες του management από τον εσωτερικό έλεγχο, το ποσοστό των προτάσεων του ελέγχου που υλοποιήθηκαν και τα επίπεδο επιμόρφωσης των ελεγκτών.

Οι Jeffrey Doyle, Weili Ge και Sarah Mcvay (2009), εξέτασαν τις επιπτώσεις της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση σ'ένα δείγμα 650 επιχειρήσεων. Κατέληξαν στα συμπεράσματα ότι η μη σωστή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και η γενικότερα αδυναμία του συστήματος, οδηγεί σε ουσιώδεις ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις.

Οι Daniel W. Collins και William R. Kinney (2008), μελέτησαν τις επιπτώσεις των ελλείψεων του εσωτερικού ελέγχου σ'ένα δείγμα επιχειρήσεων. Το συμπέρασμα που διεξάγεται είναι ότι επιχειρήσεις με σημαντικές ελλείψεις στην εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου τις περισσότερες φορές συμμετέχουν σε συγχωνεύσεις, εξαγορές και αναδιαρθρώσεις και επίσης επιχειρήσεις με σημαντικές ελλείψεις πόρων αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου.

Οι Donald Warren Jr και Murphy Smith L. (2006) υποστηρίζουν ότι για την επίτευξη των αναγκών και των στόχων της επιχείρησης απαιτείται συνεχής εσωτερικός έλεγχος που βασίζεται σε προκαθορισμένα κριτήρια. Βασικός στόχος των εσωτερικών ελεγκτών είναι να εντοπίζουν τυχόν ελλείψεις και αδυναμίες στον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων και να συμβάλλουν στην τήρηση των αρχών και των κανόνων.

Σύμφωνα με τους Kreutzfeldt & Wallace (2006), το ένα τρίτο των οικονομικών σφαλμάτων οφείλονται σε προσωπικά προβλήματα, όπως για παράδειγμα νέοι ή άπειροι υπάλληλοι, ανικανότητα ή αμέλεια και επομένως θα πρέπει να υφίσταται ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου όπου θα εφαρμόζονται με ακρίβεια όλες οι αρχές και οι διαδικασίες.

Οι Whittington & Adams (2005) θεωρούν ότι ένα σύστημα όπου δεν περιγράφονται οι ελεγκτικές διαδικασίες, ή ένα σύστημα όπου παρατηρείται έλλειψη συμμόρφωσης με τις περιγραφόμενες διαδικασίες, συνιστά ένα αδύναμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Εννοιολογικό Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit) αποτελεί ένα ιδιαίτερα δημοφιλές ερευνητικό πεδίο, το οποίο κεντρίζει το ενδιαφέρον ερευνητών και μελετητών τα τελευταία χρόνια. Η σημαντικότητά του εσωτερικού ελέγχου επιβεβαιώνεται από τον όγκο της διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας. Ενδεικτικό της σημασίας του για την ανάπτυξη και την αποτελεσματική λειτουργία των οικονομικών μονάδων αποτελεί το πλήθος των ορισμών που του έχουν αποδοθεί από ερευνητές και μελετητές, παγκοσμίως.

Ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit), σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Institute of Internal Auditors- IIA's) ορίζεται ως εξής: *«Ο Εσωτερικός Έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διασφάλιση και συμβουλευτική δραστηριότητα με σκοπό να προστεθεί αξία και να βελτιωθούν οι λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθά έναν οργανισμό επιτύχει τους στόχους του με μια συστηματική και πειθαρχημένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων, τον έλεγχο και τη διακυβέρνηση των διαδικασιών»*

Οι Bower και Schlosser (1965)⁸ υποστήριξαν ότι ο εσωτερικός έλεγχος εστιάζεται στην βελτίωση της αξιοπιστίας των πληροφοριών των οικονομικών αποτελεσμάτων προκειμένου να διασφαλιστούν τα συμφέροντα της εταιρίας. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν επίσης ότι ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μέσα σε μια επιχείρηση μπορεί να επηρεάσει την συμπεριφορά των υπαλλήλων.

Ο Bagget (1984)⁹ σε μια έρευνα που πραγματοποίησε παρατήρησε ότι δεν υπάρχει ακριβής ορισμός του καλού εσωτερικού ελέγχου, και αυτό γιατί αποτελεί μέρος του ευρύτερου λογιστικού συστήματος και ένας καλός εσωτερικός έλεγχος ενισχύει την αποτελεσματική λειτουργία του λογιστικού συστήματος.

⁸ Bower & Schlosser (1965), The accounting review, Vol.4, No.4.

⁹ Bagget (1984) Identifying organizational drivers of internal audit effectiveness. Vol.1, No.1

Οι Means & Kazenski (1987) υποστηρίζουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία διαδικασία, που είναι σχεδιασμένη να παρέχει διαβεβαίωση σχετικά με την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων στις εξής κατηγορίες: αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών-διαδικασιών, αξιοπιστία οικονομικών καταστάσεων και συμμόρφωση με τους εφαρμόσιμους νόμους.

Όπως αναφέρουν πολλοί θεωρητικοί, ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια διαδικασία που σχεδιάστηκε για τη διασφάλιση των στόχων της επιχείρησης, της αξιοπιστίας των οικονομικών της καταστάσεων και της συμμόρφωσης με τους νόμους και τους κανονισμούς του προϋπολογισμού .

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών της Νέας Υόρκης «*Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη δραστηριότητα αξιολόγησης στο πλαίσιο ενός οργανισμού για την αξιολόγηση των λογιστικών, οικονομικών και άλλων λειτουργιών του ως βάση παροχής υπηρεσιών στον οργανισμό. Πρόκειται για ένα διαχειριστικό έλεγχο (managerial control) που λειτουργεί μετρώντας και αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των άλλων ελέγχων (controls)*».

Η σύνδεση του εσωτερικού ελέγχου με τη στρατηγική της οικονομικής μονάδας τονίστηκε από την Παπαδάτου (2005)¹⁰, η οποία όρισε τον εσωτερικό έλεγχο ως «το σύνολο των διαδικασιών, των κανόνων, των μεθόδων και των επαληθεύσεων που διασφαλίζουν την προστασία της περιουσίας της οικονομικής μονάδας και την αποτελεσματική εφαρμογή της Στρατηγικής της».

Ένα χρόνο αργότερα, ο Βαρβατσουλάκης (2002)¹¹, τόνισε τη σημασία της διοίκησης, ορίζοντας τον εσωτερικό έλεγχο ως «*όλες τις μεθόδους με τις οποίες η διοίκηση της οικονομικής μονάδας εκχωρεί αρμοδιότητες, με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία των κύκλων δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας*».

Ένας ακόμη ορισμός, ο οποίος υπογράμμιζε τόσο το συμβουλευτικό όσο και τον προληπτικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου αποδόθηκε από τον Παπαστάθη (2003)¹²,

¹⁰ Παπαδάτου Θεοδώρα (2005) «Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Α.Ε.» Έκδοση ΣΑΚΚΟΥΛΑ

¹¹ Βαρβατσουλάκης, Ι. (2002). Οι χρηματοοικονομικές επιπτώσεις της οργάνωσης συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

¹² Παπαστάθης Παντελής (2003), « Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις- οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του», Έκδοση ΑΘΗΝΑ

«η υπηρεσία που αποσκοπεί στην αξιολόγηση της επάρκειας λειτουργίας του συστήματος εσωτερικών ελέγχων και προτείνει βελτιώσεις, όπου διαπιστώνονται αδυναμίες».

Από όλες τις ανωτέρω εννοιολογικές προσεγγίσεις καθίσταται σαφές, ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν είναι ένα μονοδιάστατο εργαλείο ελέγχου της ορθότητας των καταστάσεων (Ταχυνάκης και Ζαφειράκου, 2007), αλλά αποτελεί συστατικό στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης (Hermanson et al., 2008). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ένα υγιές σύστημα εσωτερικού ελέγχου παρέχει στην επιχείρηση τη διασφάλιση, ότι δεν θα εμποδιστεί η επίτευξη των στρατηγικών και επιχειρησιακών της στόχων (Savcuk, 2007) και γενικότερα, ο εσωτερικός έλεγχος (internal audit) είναι η αναγκαία λειτουργία του σύγχρονου «management».

3.2 Βασικά χαρακτηριστικά του Εσωτερικού Ελέγχου

Πέντε βασικά χαρακτηριστικά προϋποθέτουν την πραγματοποίηση ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου¹³. Αυτά είναι τα εξής:

- **Ένα καλά μελετημένο οργανωτικό σχέδιο.** Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ένα αποτελεσματικό και λειτουργικό σύστημα. Ο διαχωρισμός των καθηκόντων και η ανάληψη των ευθυνών είναι τα δύο βασικά χαρακτηριστικά ενός καλού οργανωτικού σχήματος.
- **Ένα ικανοποιητικό σύστημα εξουσιοδότησης αρμοδιοτήτων και ευθυνών.** Μια επιχείρηση με τα σημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι ακατόρθωτο να διοικηθεί από ένα μόνο άτομο. Η πηγή της εξουσίας στην επιχείρηση είναι στους μετόχους, οι οποίοι την εκχωρούν στο Διοικητικό Συμβούλιο. Το Διοικητικό Συμβούλιο με τη σειρά του, εκχωρεί αρμοδιότητες στον Πρόεδρο, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο, τον Γενικό Διευθυντή και άλλα διευθυντικά στελέχη.
- **Λογιστική διάρθρωση.** Η επιτυχία του εσωτερικού ελέγχου επιβάλλει την ύπαρξη ενός λογιστικού συστήματος, το οποίο πρέπει να είναι σε θέση να μετράει τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα των οργανωτικών μονάδων

¹³ Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), «Ελεγκτική» 2^η Έκδοση, ΑΦΟΙ Κυριακίδη.

- **Σύγχρονη πολιτική προσωπικού.** Η πρόσληψη ικανών υπαλλήλων, που διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, εμπειρία και ήθος. Η ικανότητα των ατόμων που θα εφαρμόσουν τον εσωτερικό έλεγχο οδηγεί στην επιτυχία του ελέγχου και στην επίτευξη των στόχων.
- **Μια ικανή και δραστήρια Επιτροπή Ελέγχου (audit committee).** Οι κυριότερες αρμοδιότητες της επιτροπής ελέγχου είναι η επιβεβαίωση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών αναλύσεων και η διασφάλιση της ορθής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας. Η ύπαρξη ικανών μελών στην επιτροπή ελέγχου ενδυναμώνει και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας.

3.3 Νομοθετικό πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου

Με τον όρο νομοθετικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου εννοείται το νομοθετικό εκείνο πλαίσιο που έχει θεσπιστεί στη χώρα μας και που αφορά τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Υπάρχουν διάφοροι νομοθετικοί κανονισμοί που έχουν θεσπιστεί και αφορούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στον δημόσιο, όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Μερικοί από αυτούς είναι¹⁴:

- Με απόφαση του πρωτοδικείου Αθηνών 1477/07-06-85 ιδρύθηκε και λειτουργεί το «Ελληνικό Ινστιτούτο Ελεγκτών» το οποίο αποτελεί συλλογικό επαγγελματικό όργανο των εσωτερικών ελεγκτών. Το Ινστιτούτο αποτελείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο και έχει ως μέλη του εσωτερικούς ελεγκτές διακεκριμένους για το ήθος, τις γνώσεις και την τιμιότητά τους.
- Σύμφωνα με την απόφαση 5/204/14-11-2000 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς κάθε εταιρεία που είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών θα πρέπει να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα πρέπει να ενημερώνει εγγράφως το διοικητικό συμβούλιο για τον βαθμό εφαρμογής του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας. Το διοικητικό συμβούλιο πρέπει να διευκολύνει με κάθε τρόπο την

¹⁴ Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική, θεωρία και πρακτική» Έκδοση, ΑΘΗΝΑ

άσκηση του εσωτερικού ελέγχου και το ρόλο των ελεγκτών προκειμένου να είναι αποτελεσματικός

- Οι νομοθετικές πράξεις Ν. 273/1999 και ο Ν. 3074/02 στην ουσία ρυθμίζουν το θεσμικό πλαίσιο τόσο του εξωτερικού όσο και του εσωτερικού ελέγχου της δημόσιας διοίκησης λόγω της ανάγκης εφαρμογής ελέγχου στο δημόσιο με σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας.
- Ν. 3016/2002 είναι ένας νόμος που έχει επηρεάσει σε πολύ σημαντικό βαθμό την πορεία της εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου στη χώρα μας. Ο νόμος αυτός θεσπίστηκε το 2002, ένα έτος μετά από τα μεγάλα σκάνδαλα που συγκλόνισαν τις Η.Π.Α., αλλά και το αξέχαστο σκάνδαλο λεγόμενο ως «σκάσιμο της φούσκας» στο ελληνικό χρηματιστήριο. Η εμπιστοσύνη των επενδυτών βρισκόταν σε πολύ χαμηλό επίπεδο και ο νόμος έδινε ιδιαίτερη έμφαση στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών.
- Με βάση τον Ν. 3429/2005 οι δημόσιες επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να καταρτίσουν έναν εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας. Ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας πρέπει να περιλαμβάνει τη διάρθρωση των υπηρεσιών της επιχείρησης, τις αρμοδιότητες κάθε υπηρεσίας και ένα πλαίσιο που να αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των υπηρεσιών. Η θέσπιση υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι υποχρεωτική με τον παρόντα νόμο.
- Ο Νόμος 3693/2008 ήρθε να θεσπίσει την υποχρέωση της θέσπισης επιτροπών ελέγχου για όλες τις εισηγμένες επιχειρήσεις στο χρηματιστήριο Αθηνών. Η επιτροπή ελέγχου πρέπει να αποτελείται από δύο το λιγότερο μη εκτελεστικά μέλη και ένα ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος του οργάνου της διοίκησης.
- Ο Νόμος 3873/2010 ήρθε και αυτός με τη σειρά του να συμβάλλει στην ενίσχυση της αποτελεσματικής λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Στο νόμο αυτό προβλέπονται ορισμένες διατάξεις, που αφορούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου εντός της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στην υποχρέωση της εταιρείας να δημοσιεύει τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζει. Ο κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης περιλαμβάνει και ορισμένες διατάξεις σχετικές με τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου.
- Εκτός από τους διάφορους νόμους καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια για την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης και του εσωτερικού ελέγχου από τον Σύνδεσμο Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ). Η θέσπιση του κώδικα εταιρικής

διακυβέρνησης θεωρήθηκε από τον ΣΕΒ ότι παρείχε ένα σημαντικό εργαλείο στις επιχειρήσεις για αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και βελτίωση της οικονομίας. Ο κώδικας περιλαμβάνει διατάξεις εταιρικής διακυβέρνησης ενώ ένα σημαντικό μέρος του κώδικα αποτελεί η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου.

3.4 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος προκειμένου να καλύψει ελεγκτικά όλους τους χώρους, συναντάει μια σειρά από δυσκολίες, όπως έλλειψη υποστήριξης από τους διοικούντες, αδυναμία των ελεγκτών να υποστηρίξουν το έργο τους, μη αποδοχή τους από τους ελεγχόμενους¹⁵.

Ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, για το λόγο αυτό διακρίνεται σε πολλά είδη ελέγχου όπως σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς, παραγωγής, τεχνικούς, προμηθειών και πωλήσεων, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, ποιοτικού ελέγχου, μηχανογράφησης, διαχείρισης αποθεμάτων, παραγωγικών μέσων, έλεγχοι ασφαλείας, εκπαίδευσης προσωπικού, υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, γενικά έλεγχοι επί όλων των δραστηριοτήτων που διέπουν τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων¹⁶.

Καθώς, λοιπόν καθίσταται δύσκολη η εξέταση όλων αυτών των ελέγχων απαραίτητη κρίνεται η κατηγοριοποίηση τους σε κάποιες μεγάλες κατηγορίες. Ο έλεγχος διακρίνεται στις εξής κατηγορίες:

- **Ανάλογα με την έκταση του ελέγχου** σε γενικό, ο οποίος διενεργείται καθ' όλη τη διαχειριστική περίοδο και *σε ειδικό*, ο οποίος διενεργείται στο τέλος της χρήσης.
- **Ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο γίνεται ο έλεγχος**
- **σε προληπτικό**, ο οποίος διενεργείται στη διάρκεια εκτέλεσης της πράξης από την Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου και αποβλέπει στην πρόληψη σφαλμάτων, προλαμβάνουν ανεπιθύμητες καταστάσεις, πριν ακόμα αυτές συμβούν. Έχουν το καλύτερο οικονομικό

¹⁵ Κάντζος Κ.- Χονδράκη Α. (2006), « Ελεγκτική θεωρία και πρακτική», Έκδοση Σταμούλη.

¹⁶ Παπαστάθης Παντελής (2003), « Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις- οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του», Έκδοση ΑΘΗΝΑ

αποτέλεσμα για την επιχείρηση, αν λειτουργήσουν σωστά, καθώς αποφεύγεται το κόστος διόρθωσης της ανεπιθύμητης κατάστασης.

- **σε κατασταλτικό**, ο οποίος διενεργείται μετά την εκτέλεση των πράξεων από τους εσωτερικούς ελεγκτές και αποβλέπει στην καταστολή των πράξεων,
 - **σε εντοπιστικό έλεγχο**, είναι αυτός που κοστίζει συνήθως περισσότερο από τους προληπτικούς ελέγχους, είναι όμως απαραίτητος τόσο για να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα των προληπτικών ελέγχων όσο και για το λόγο ότι ορισμένα σφάλματα δεν είναι δυνατό να προληφθούν,
 - **σε διορθωτικό έλεγχο**, αναπτύσσεται για να διορθωθούν οι ανεπιθύμητες καταστάσεις και τα σφάλματα και για να δημιουργηθούν οι συνθήκες που δεν θα επιτρέψουν την επανάληψη παρόμοιων περιπτώσεων
- **Ανάλογα με τη διάρκειά του ελέγχου σε τακτικό**, ο οποίος διενεργείται συνεχώς και σε έκτακτο ή περιστασιακό, ο οποίος διενεργείται είτε σε τακτά χρονικά διαστήματα, είτε σε έκτακτες περιπτώσεις.
 - **Ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο σε εσωτερικό**, ο οποίος διενεργείται από εσωτερικούς ελεγκτές για λογαριασμό της διοίκησης της επιχείρησης, οι οποίοι είναι υπάλληλοι της επιχείρησης και **σε εξωτερικό**, ο οποίος διενεργείται από τους εξωτερικούς ελεγκτές ή ορκωτούς λογιστές, οι οποίοι δεν έχουν καμία σχέση εξηρημένης εργασίας με την επιχείρηση και ενεργούν με εντολή των μετόχων και για λογαριασμό τους
- **Ο Εσωτερικός Έλεγχος¹⁷** δεν περιορίζεται μόνο στον έλεγχο επί των οικονομικών καταστάσεων. Έχει ως σκοπό την αξιολόγηση της επάρκειας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή τον έλεγχο όλων των διαδικασιών και δραστηριοτήτων:
 - α. Έλεγχοι παραγωγής** (Production Audits), στοχεύουν στο να διαπιστώσουν το κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας, το κατά πόσο οι παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνες με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση πρόγραμμα.
 - β. Οικονομικοί έλεγχοι** (Financial Audits), στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας, της σωστής απεικόνισης και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν στην εξασφάλιση της σωστής απεικόνισης των συναλλαγών, την

¹⁷ Παπαστάθης Π. (2003), « Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του», Έκδοση ΑΘΗΝΑ

εξακρίβωση της νομιμότητας, της αποδοτικότητας των οικονομικών πόρων και της σωστής διαχείρισης αυτών. Ο οικονομικός έλεγχος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εκείνες που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της επιχείρησης, δηλαδή με τα ίδια και ξένα κεφάλαια που είναι απαραίτητα για την ομαλή λειτουργία της .

γ. Διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits), έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς στόχους, οι οποίοι εστιάζονται στο να εξετάζουν και να αξιολογούν, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, τη συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης καθώς και τις επιμέρους διοικητικές λειτουργίες αυτής. Βασικός στόχος είναι η σωστή διοίκηση των τμημάτων, η αξιολόγηση του συστήματος διοικητικού εσωτερικού ελέγχου, η επισήμανση αδυναμιών και αιτιών που τις προκαλούν. Οι διοικητικοί έλεγχοι εξετάζουν κατά πόσο διαχειρίζονται κατά τον άριστο τρόπο τα διαθέσιμα μέσα και τους πόρους. Αποβλέπουν στη διερεύνηση του κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιολογείται και αξιοποιείται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αν είναι προσηλωμένο και εγκλιματισμένο στο περιβάλλον που εργάζεται, αν είναι ενήμερο για τους στόχους της επιχείρησης και αν συμμετέχει ενεργά στην υλοποίηση αυτών. Γενικότερα, οι διοικητικοί έλεγχοι αξιολογούν την υπάρχουσα πολιτική διοίκησης προσωπικού, το κατά πόσο τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν αποδοτικά, προκειμένου να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων με το ελάχιστο δυνατό κόστος και με το μεγαλύτερο όφελος.

δ. Λειτουργικοί έλεγχοι (Operational Audits) αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών ελέγχων είναι η διερεύνηση της λειτουργίας των διαδικασιών, η αξιολόγηση και η εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος .Εξετάζουν αν λειτουργεί το οργανόγραμμα, εάν εφαρμόζονται οι νόμοι, οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, εάν οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις και αν τα επιμέρους τμήματα λειτουργούν αρμονικά και αποδοτικά. Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην προαγωγή και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης, προτείνοντας διορθωτικές επεμβάσεις όπου εντοπίζονται αποκλίσεις.

ε. Ο λογιστικός έλεγχος περιλαμβάνει τις διαδικασίες που σχετίζονται με την προστασία του ενεργητικού και την αξιοπιστία των λογιστικών τεκμηριώσεων ιδίως των λογιστικών βιβλίων και των οικονομικών εκθέσεων. Οι εξωτερικοί ελεγκτές ενδιαφέρονται περισσότερο για το λογιστικό έλεγχο ενώ οι εσωτερικοί ελεγκτές ενδιαφέρονται και για λογιστικούς και για διοικητικούς ελέγχους.

στ. Έλεγχος συμμόρφωσης. Με τον έλεγχο αυτό διαπιστώνουμε αν η επιχείρηση συμμορφώνεται ή όχι με την πολιτική που έχει χαράξει η διοίκηση. Ευθύνη του εσωτερικού

ελεγκτή είναι να ελέγξει και να διαπιστώσει αν τηρούνται οι οδηγίες της διοίκησης και αν εφαρμόζεται η πολιτική που έχει αποφασισθεί.

ζ. **Έλεγχος αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας.** Σε κάθε επιχείρηση ο μόνιμος στόχος της διοίκησης είναι να αυξήσει την κερδοφορία της. Όσο επιτυγχάνεται αυτός ο στόχος κάνει την εταιρεία πιο αποδοτική και αποτελεσματική. Όμως για να πετύχει αυτόν τον στόχο η διοίκηση μελετά την συνολική εικόνα της εταιρείας, εξετάζει τους σχετικούς αριθμοδείκτες και χαράζει την πολιτική της. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι αυτός που θα ασχοληθεί με όλα τμήματα της επιχείρησης. Θα ελέγξει αν κάνουν καλά και σωστά τη δουλειά τους, καθώς και πόσο αποτελεσματικά και αποδοτικά είναι.

3.5 Αναγκαιότητα Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος, εκτός από το να εντοπίζει τα λάθη μέσα σε μια επιχείρηση συμβάλλει σε πολύ σημαντικό βαθμό στην πρόληψη των γεγονότων. Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να συνεργάζεται άμεσα με τη διοίκηση της επιχείρησης προκειμένου να την συμβουλευεί ώστε να προλαμβάνονται απρόβλεπτα γεγονότα, το οποία μπορεί να επηρεάσουν τόσο τις οικονομικές καταστάσεις όσο και την φήμη της.¹⁸

Η αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια της διοίκησης. Ο εσωτερικός ελεγκτής διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των στόχων που έχει θέσει η επιχείρηση αφού επιβεβαιώνει την εύρυθμη λειτουργία της μετά την κατάρτιση του ισολογισμού.

Σύμφωνα με την Επιτροπή βασικών εννοιών ελέγχου της Αμερικανικής Ένωσης Λογιστικής (American Accounting Association's-AAA Committee on Basic Auditing Concepts, 1973), τα κριτήρια που δημιουργούν την αναγκαιότητα του ελέγχου είναι τα εξής:

- 1) η σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στον ελεγκτή και στην ελεγχόμενη επιχείρηση η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων από τη διοίκηση που διαστρεβλώνει την ποιότητα των πληροφοριών
- 2) οι συνέπειες των εσφαλμένων αποφάσεων, ο έλεγχος προστατεύει τη διοίκηση από τη λήψη λανθασμένων αποφάσεων που μπορούν να επηρεάσουν ακόμα και τη φήμη της

¹⁸ Παπαδάτου Θεοδώρα (2005) «Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Α.Ε» Έκδοση ΣΑΚΚΟΥΛΑ

- 3) η πολυπλοκότητα των οικονομικών καταστάσεων
- 4) η απομάκρυνση συνήθως οι χρήστες των πληροφοριών δεν έχουν άμεση πρόσβαση στις λογιστικές εγγραφές και στις οικονομικές καταστάσεις
- 5) η επίβλεψη της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης σχετικά με θέματα του κώδικα ηθικής.
- 6) η παροχή διαβεβαίωσης στη διοίκηση σχετικά με την αντιμετώπιση των κινδύνων που αντιμετωπίζει η επιχείρηση
- 7) η συμβολή στην αποτελεσματική λειτουργία των προμηθειών, ώστε οι προμήθειες να γίνονται στη χαμηλότερη δυνατή τιμή
- 8) η αντιμετώπιση κινδύνων που σχετίζονται με τη λειτουργία της.
- 9) η παροχή συμβουλών προς τη διοίκηση σχετικά με τη λειτουργία της

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θεωρείται ως μια διαδικασία η οποία προσφέρει αξία στην επιχείρηση και για αυτόν τον λόγο και κρίνεται αναγκαίο να υπάρχει. Για μερικούς ελεγκτές η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου συνδέεται άμεσα με το γεγονός ότι προσφέρει βοήθεια στη διοίκηση για να βελτιώσει τη λειτουργία της επιχείρησης και όχι τόσο να βελτιώσει τη συμμόρφωση της επιχείρησης με τις διαδικασίες και τις πολιτικές της

Η αξιοπιστία όμως των οικονομικών πληροφοριών και στοιχείων εξαρτάται από τις ακολουθούμενες διαδικασίες, τον συνεχή έλεγχο και την αξιολόγηση αυτών. Έτσι απαιτείται συνεχής εσωτερικός έλεγχος για να διαπιστωθεί αν οι στόχοι και οι στρατηγικές της επιχείρησης ακολουθούνται σωστά, αν επιτυγχάνονται οι αναμενόμενες αποδόσεις, αν υπολογίζονται σωστά οι αποκλίσεις και αν αυτές ανακοινώνονται στους αρμόδιους υπευθύνους και αν τελικά λαμβάνονται διορθωτικές ενέργειες. Η διοίκηση της επιχείρησης έχει ευθύνη για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, που πρέπει να παρουσιάζουν την αληθινή εικόνα της επιχείρησης, με το να είναι ακριβείς, επαρκής και αξιόπιστη. Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει τη βεβαιότητα ότι και η ευθύνη αυτή συμπληρώνεται.

3.6 Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελεγκτή

Ο σκοπός του Κώδικα Δεοντολογίας είναι να προάγει την κουλτούρα ηθικής στο επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου. Ένας κώδικας δεοντολογίας είναι κατάλληλος και αναγκαίος για το

επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου, καθώς ενισχύει την εμπιστοσύνη σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Η επαγγελματική δεοντολογία είναι ένα σύνολο κανόνων που συνδυάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να δώσουν στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων τη σιγουριά για την ποιότητα των πληροφοριών τους και να διατηρήσουν σε ένα υψηλό επίπεδο το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή.

Σύμφωνα με τα Πρότυπα για Επαγγελματική Άσκηση του Εσωτερικού Ελέγχου (Standards for the Professional Practice of Internal Auditing) ο Κώδικας Δεοντολογίας εκτείνεται πέρα από τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου, προκειμένου να συμπεριλάβει δύο θεμελιώδη συστατικά στοιχεία:

- Τις αρχές που σχετίζονται με το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου.
- Τους κανόνες συμπεριφοράς που αναμένεται να ακολουθούν οι εσωτερικοί ελεγκτές.

Αρχές εσωτερικού ελεγκτή

Οι εσωτερικοί ελεγκτές αναμένεται ότι θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές:

1. Ακεραιότητα

Η ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη τους. Ο ελεγκτής πρέπει να διασφαλίζει την αμεροληψία των οικονομικών. Ο εσωτερικός έλεγχος έχει καθαρά συμβουλευτικό ρόλο για τον καθορισμό των μεθόδων και συστημάτων ελέγχου. Για να διασφαλίζεται ότι η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου δεν επηρεάζεται αρνητικά από οποιονδήποτε παράγοντα, οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν θα πρέπει να αναμιγνύονται σε οποιαδήποτε δραστηριότητα την οποία θα απαιτηθεί να εξετάσουν.

2. Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να παρουσιάζουν το ψηλότερο δυνατό επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας στη συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών σε σχέση με τη δραστηριότητα που εξετάζεται. Οι εσωτερικοί ελεγκτές σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να επηρεάζονται από δικά τους συμφέροντα ή συμφέροντα άλλων στη διαμόρφωση των απόψεων τους. Έτσι ο εσωτερικός ελεγκτής:

- δεν συμμετέχει σε οποιαδήποτε δραστηριότητα η οποία μπορεί να επηρεάσει ή μπορεί να θεωρηθεί ότι επηρεάζει την αμερόληπτη κρίση του, γιατί έτσι θα έρθει σε σύγκρουση με τα συμφέροντα του ελεγχόμενου,
- δεν αποδέχεται οτιδήποτε το οποίο μπορεί να επηρεάσει την επαγγελματική του κρίση,
- θα γνωστοποιεί όλα τα γεγονότα τα οποία γνωρίζει γιατί σε αντίθετη περίπτωση θα αλλοιώνονται τα αποτελέσματα τα οποία θα εξάγει.

3. Εμπιστευτικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να σέβονται την αξία και την ιδιοκτησία των πληροφοριών που λαμβάνουν για το λόγο αυτό δεν γνωστοποιούν οποιαδήποτε πληροφορία χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια ο εσωτερικός ελεγκτής:

- θα χρησιμοποιεί και θα προστατεύει τις πληροφορίες που λαμβάνει,
- δε θα χρησιμοποιεί τις πληροφορίες για οποιοδήποτε προσωπικό όφελος ή με οποιοδήποτε τρόπο ο οποίος θα μπορούσε να είναι αντίθετος με τους ηθικούς στόχους της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου.

4. Επάρκεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που απαιτούνται για την παροχή των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Οι αλλαγές στις σύγχρονες κοινωνίες και γενικότερα στις συνθήκες που ζούμε επιβάλλουν στον ελεγκτή να διευρύνει συνεχώς τις γνώσεις του .Ο εσωτερικός ελεγκτής:

- εμπλέκεται μόνο σε εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις και προσόντα
- εκτελεί τις υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα Πρότυπα για Επαγγελματική Άσκηση του Εσωτερικού Ελέγχου (Standards for the Professional Practice of Internal Auditing) και προσπαθεί συνεχώς να βελτιώνει τον επαγγελματισμό, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της εργασίας του.

Κανόνες συμπεριφοράς

1. Ακεραιότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- εκτελούν την εργασία τους με εντιμότητα και υπευθυνότητα.
- τηρούν τους νόμους
- Δεν εμπλέκονται σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα
- σέβονται και συμβάλλουν στους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.
- Δεν θα αποκτήσουν κάποιο κοινό επιχειρηματικό συμφέρον με κάποιο διευθυντικό στέλεχος ή μέτοχο της επιχείρησης με στόχο δικό τους όφελος.
- Δεν είναι διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων με άμεσο ή έμμεσο συμφέρον στην επιχείρηση

2. Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Δεν θα συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή θα συνάπτουν σχέσεις που ενδέχεται να βλάψουν ή την αμερόληπτη εκτίμησή τους.
- Δεν θα αποδέχονται οτιδήποτε μπορεί να βλάψει την επαγγελματική τους εκτίμηση.
- Θα κοινοποιούν όλες τις σημαντικές πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται

3. Εμπιστευτικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα είναι συνετοί στη χρήση και προστασία των πληροφοριών που αποκτούν κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους.
- Δεν θα χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος ή με επιβλαβή τρόπο για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

4. Επάρκεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις

αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία.

- Θα παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Θα βελτιώνουν συνεχώς την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους

Σκοπός του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας είναι η προαγωγή της ηθικής κουλτούρας στο επάγγελμα του ελεγκτή. Οι εσωτερικοί ελεγκτές ενεργώντας πάντα με ακεραιότητα εμπνέουν εμπιστοσύνη. Οι εσωτερικοί ελεγκτές ασκούν τα καθήκοντά τους με τιμότητα, συνεισφέροντας στην επίτευξη των νόμιμων και ηθικών στόχων του οργανισμού. Δεν επηρεάζονται από τα συμφέροντα άλλων ή τα δικά τους, αποφεύγουν δηλαδή δραστηριότητες που υπονομεύουν την αντικειμενικότητά τους. Ακόμη, οι εσωτερικοί ελεγκτές σέβονται την προέλευση των πληροφοριών που λαμβάνουν και δεν τις αποκαλύπτουν παρά μόνο όταν υπάρχει νομική υποχρέωση για αυτό. Πρέπει να αναφέρουμε ότι ο κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας περιλαμβάνει κάποιες οδηγίες, οι οποίες ορίζουν τις βασικές αρχές σύμφωνα με το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται οι ελεγκτές. Επίσης τονίζει τις ευθύνες των ελεγκτών απέναντι στη διοίκηση της επιχείρησης, στους συναδέλφους, στους συνεργάτες της επιχείρησης καθώς και στο κοινωνικό σύνολο.

3.7 Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου¹⁹

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του συνόλου των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Η ιδρυτική πράξη σύστασης του τμήματος, η εξουσία και η ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή πρέπει όχι μόνο να εγκρίνονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας αλλά να συμβαδίζουν με τα Διεθνή Πρότυπα Επαγγελματικής Εφαρμογής Εσωτερικού Ελέγχου, την κείμενη νομοθεσία και την επικρατούσα πρακτική. Στον κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας της εταιρείας περιγράφονται οι αρμοδιότητες του τμήματος εσωτερικού ελέγχου καθιστώντας σαφείς τους σκοπούς της λειτουργίας του, επισημαίνοντας το απεριόριστο της δράσης και δικαιοδοσίας του εσωτερικού ελεγκτή και

¹⁹ Νεγκάκης Χ.-Ταχυνάκης Π. (2013) «Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου», Έκδοση Διπλογραφία.

διευκρινίζοντας ότι ο εσωτερικός ελεγκτής δεν ασκεί εξουσία, ούτε έχει ευθύνη για την ποιότητα ή την εγκυρότητα των συναλλαγών και δοσοληψιών που καλείται να ελέγξει.

Για την μέτρηση και αξιολόγηση του έργου της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έχει εκδώσει πρότυπα που ουσιαστικά καθορίζουν τη φύση, την έκταση αλλά και το σκοπό της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Παράλληλα, μπορούν να αποτελέσουν για τους ενδιαφερόμενους φορείς ένα οδηγό για το τι πρέπει να προσδοκούν ότι θα αποκομίσουν από τον έλεγχο αυτό.

Τα πέντε γενικά πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου αναφέρονται σε έννοιες και ορισμούς που αφορούν κυρίως στο ρόλο και την προσωπικότητα του εσωτερικού ελεγκτή, δηλαδή:

- στην ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα του εσωτερικού ελεγκτή από τις δραστηριότητες της επιχείρησης
- στη σωστή επαγγελματική κατάρτιση
- στο πλαίσιο μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται ο ελεγκτής
- στην ποιότητα των διαδικασιών που ακολουθεί
- στον τρόπο διοίκησης του τμήματος

Ανεξαρτησία

Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να είναι ανεξάρτητος από τις δραστηριότητες που ελέγχει. Μόνο τότε μπορεί να πραγματοποιήσει έλεγχο που βασίζεται σε αμερόληπτες απόψεις. Η ανεξάρτητη πραγματοποίηση των καθηκόντων του εσωτερικού ελεγκτή επιτυγχάνεται μέσω της οργανωτικής διάρθρωσης του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και της αντικειμενικότητας. Η οργανωτική διάρθρωση θα πρέπει να είναι ικανοποιητικά επαρκής. Προαπαιτούμενο για την άσκηση των καθηκόντων των εσωτερικών ελεγκτών ελεύθερα και χωρίς παρεμβάσεις είναι η υποστήριξη της ανώτατης διοίκησης.

Ο εσωτερικός ελεγκτής και τα άτομα που εποπτεύονται από αυτόν θα πρέπει να εκτελούν τα ελεγκτικά τους καθήκοντα με αντικειμενικότητα, αυτό απαιτεί να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορετικές απόψεις χωρίς όμως να κάνουν συμβιβασμούς στην ποιότητα του έργου τους.

Επαγγελματική κατάρτιση

Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να προσφέρει τις υπηρεσίες του με την οφειλόμενη επαγγελματική επιμέλεια. Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου στελεχώνεται με άτομα που η

τεχνογνωσία και το εκπαιδευτικός τους υπόβαθρο διασφαλίζει την καλύτερη διενέργεια του ελέγχου. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διαθέτει δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας. Θα πρέπει να διαθέτει ευχέρεια, τόσο στην προφορική όσο και στην γραπτή επικοινωνία. Πρέπει να επιμορφώνεται συνεχώς για βελτιώσεις και εξελίξεις σε πρότυπα σε διαδικασίες και τεχνικές ελέγχου.

Πλαίσιο δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος αποβλέπει στην εξέταση και αξιολόγηση της επάρκειας και αποτελεσματικότητας των διαδικασιών που ακολουθούνται για την επίτευξη των στόχων της εταιρείας. Οφείλει να διαπιστώσει κατά πόσο οι αντικειμενικοί στόχοι και οι επιδιώξεις της οικονομικής μονάδας έχουν επιτευχθεί. Ο εσωτερικός ελεγκτής, ελέγχει την αξιοπιστία και την ειλικρίνεια των πληροφοριών που παρέχουν οι οικονομικές και διοικητικές υπηρεσίες της εταιρείας. Εξετάζει κατά πόσο οι διαδικασίες της εταιρείας συμμορφώνονται με τις εκδοθείσες οδηγίες, τους κανονισμούς, τα σχέδια δράσης και τους νόμους αφού τυχόν παρεκκλίσεις μπορούν να επιδράσουν σημαντικά στην λειτουργία της εταιρείας όσο και στην πληροφόρηση που χρησιμοποιείται μέσα στην εταιρεία. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας του εσωτερικού ελεγκτή, περιλαμβάνεται η αξιολόγηση της επάρκειας των μέσων καταγραφής των περιουσιακών στοιχείων, η οικονομική και αποτελεσματική διαχείριση των πόρων και η εκπλήρωση των στόχων λειτουργίας.

Διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου

Η διεκπεραίωση του ελεγκτικού έργου περιλαμβάνει σχεδιασμό, έλεγχο και αξιολόγηση της λαμβανόμενης πληροφορίας προκειμένου να γίνει η εξαγωγή, η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων και πορισμάτων καθώς και ο έλεγχος συμμόρφωσης ως προς τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν. Μέσα, από το πρόγραμμα ελέγχου θέτει τους αντικειμενικούς του στόχους, οριοθετεί την έκταση του και προσδιορίζει τον τρόπο διενέργειας του ελέγχου. Ο ελεγκτής συλλέγει, ερμηνεύει και ταξινομεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, και πριν την έκδοση της τελικής έκθεσης, ο ελεγκτής οφείλει να συζητά τα ευρήματα του ελέγχου του, με την διοίκηση.

Διοίκηση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου

Ο διευθυντής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου κατά την διάρκεια άσκησης των καθηκόντων του προβαίνει στα ακόλουθα

- σχεδιασμός, θα πρέπει να εκπονεί σχέδια δράσης με σκοπό την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του
- αποφάσεις και οδηγίες, μεριμνά για την ύπαρξη πολιτικών και διαδικασιών που θα πρέπει να εφαρμοστούν
- διοίκηση προσωπικού, επιλέγει, εκπαιδεύει και καθοδηγεί το προσωπικό
- σχέση με εξωτερικούς ελεγκτές, η εργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου θα πρέπει να είναι συντονισμένη ώστε να αποφεύγονται διπλές προσπάθειες και να εξασφαλίζεται μια πιο πλήρης κάλυψη του ελέγχου.
- Ποιοτικός έλεγχος, προσφέρει διαβεβαίωση ότι η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου συμμορφώνεται με τα πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου, με τον κανονισμό του τμήματος αλλά και την ισχύουσα νομοθεσία

3.8 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Οι Cook and Winkle (1976)²⁰ παρομοίασαν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου με το νευρικό σύστημα του ανθρώπου το οποίο απλώνεται στην οικονομική μονάδα μεταφέροντας εντολές από και προς τη διοίκησή της.

Σύμφωνα με τον Cai, (1997)²¹ το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης συνδέεται άμεσα με τους κανόνες λειτουργίας της και την οργανωσιακή της σύνθεση. Σύμφωνα με έναν ευρύτερο ορισμό του Παπαδάτου (2005)²², το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ορίζεται ως το σύνολο των διαδικασιών που ακολουθεί η διοίκηση για να διασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία της ,την πρόληψη και τον εντοπισμό της απάτης και του λάθους και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των χρησίμων οικονομικών πληροφοριών.

²⁰ John W. Cook, Gary M. Winkle.(1976) - Business & Economics

²¹ Cai. (1997). On the functions and objectives of internal audit. *Managerial Auditing Journal*, 12, pp. 247 – 250.

²² Παπαδάτου Θεοδώρα (2005) «Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Α.Ε» Έκδοση ΣΑΚΚΟΥΛΑ

Σύμφωνα με τον Cheung (1997) το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, αποτελείται από ένα πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών, που διαμορφώνει η διοίκηση με σκοπό να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει και να διασφαλιστεί η αποδοτική λειτουργία της.

Πιο πρόσφατα, ο Φίλος (2004)²³ όρισε το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως το οργανωμένο σύνολο ελέγχων λειτουργιών και διαδικασιών που καθιερώνεται από τη διοίκηση με σκοπό τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων του οργανισμού. Την ίδια περίοδο, ο Γρηγοράκος (2006) όρισε το σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως «*το όλο σύστημα οργάνωσης των διαδικασιών εκτέλεσης των διαχειριστικών πράξεων και της λογιστικής τους απεικόνισης*».

Σύμφωνα με την ASOBAC (Committee on Basic Auditing Concepts, 1973) το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, είναι ένα σύνολο διαδικασιών με κύριο σκοπό την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και την ενίσχυση της ορθότητας των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Σύμφωνα με το Alexander Hamilton Institute (2005), το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι ένα πλέγμα διαδικασιών που:

- προάγουν την ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών και επιχειρησιακών δεδομένων,
- προστατεύουν τους πόρους της οικονομικής μονάδας από τη σπατάλη και την απάτη,
- εκτιμούν την πιστή εφαρμογή της πολιτικής της διοίκησης και
- αξιολογούν τη συνολική αποτελεσματικότητα και απόδοση των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας

3.9 Σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Ο αντικειμενικός σκοπός ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι:

- Να είναι το απαραίτητο εργαλείο της διοίκησης για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων και να παρέχει τη δυνατότητα μέτρησης του αποτελέσματος και τη σύγκριση αυτού με τους αρχικούς στόχους που έχουν τεθεί.
- Να δρα μέσα σένα οργανωτικό και επιχειρησιακό πλαίσιο και να στοχεύει στην κάλυψη των βασικών αναγκών της επιχείρησης. Ακόμη, να είναι ευέλικτο και αποτελεσματικό, να προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες και να διασφαλίζει την βιωσιμότητα της επιχείρησης.

²³ Φίλος Ι. (2004), «Συστήματα εσωτερικού ελέγχου επιχειρήσεων», Έκδοση IQ-Group.

- Να παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης και διαχείρισης των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, των παραγωγικών μέσων και του ανθρωπίνου δυναμικού.
- Να διέπεται από κανόνες επιχειρηματικής συμπεριφοράς οι οποίοι να παρέχουν την επιβεβαίωση και τις απαραίτητες προϋποθέσεις, ώστε ο επιχειρηματικός κίνδυνος να εντοπίζεται εγκαίρως, διασφαλίζοντας έτσι την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης.
- Να κατανέμει τις αρμοδιότητες μεταξύ των τμημάτων και των εργαζομένων, κατά τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Επίσης, να γίνεται σαφής διαχωρισμός των ευθυνών.
- Να γνωμοδοτεί αν οι αποφάσεις είναι γνωστές σε όλα τα στελέχη, αν γίνονται κατανοητές και αν εφαρμόζονται από όλη την πυραμίδα της ιεραρχίας σύμφωνα με τις εντολές που έχουν θεσπιστεί από το φορέα.
- Να μη θέτει περιορισμούς και να παρέχει την δυνατότητα ανάπτυξης πρωτοβουλιών στους χρήστες.

3.10 Περιεχόμενο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει ένα σύνολο συστημάτων και υποσυστημάτων που είναι απαραίτητα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ένας οργανισμός. Ενδεικτικά ως τέτοια συστήματα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε²⁴:

- Εγκεκριμένο οργανόγραμμα το οποίο αναπτύσσεται, σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας καθώς και διάκριση των λειτουργιών σε κύριες και δευτερεύουσες.
- Οργανωτικό πλαίσιο περιγραφής καθηκόντων και διαδικασιών. Περιγραφή καθηκόντων ανά τμήμα.
- Αποτύπωση των στρατηγικών σχεδιασμών και στόχων βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος, ώστε να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- Μακροχρόνιος και βραχυχρόνιος προγραμματισμός ανά δραστηριότητα, με επισήμανση των αποκλίσεων, καθώς και αιτιολόγηση αυτών.
- Πολιτική αγορών-προμηθειών σε όλα τα επίπεδα.
- Πολιτική πωλήσεων και τιμολόγηση σε όλα τα επίπεδα των πελατών.
- Διαδικασίες εισπράξεων και διαχείρισης αυτών.
- Διαχείριση χαρτοφυλακίου μετοχών, ομολόγων.

²⁴ Καζαντζής Χ. (2006), « Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων» Έκδοση Business Plus

- Συστήματα πληροφόρησης. Αξιοπίστα συστήματα που συμβάλλουν στην αναβάθμιση των επιδιωκόμενων στόχων.
- Κανονισμοί για την παραγωγική διαδικασία προϊόντων, υπηρεσιών και διαχείρισης των αποθεμάτων.
- Σύστημα εξουσιοδότησης για εκχώρηση συγκεκριμένων εξουσιοδοτήσεων σε στελέχη για την εσωτερική λειτουργία.
- Γενικούς κανόνες λειτουργίας σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχικής πυραμίδας που να διασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης.
- Αξιοπίστο μηχανογραφημένο σύστημα, σωστά οργανωμένο που να παρέχει την απαιτούμενη πληροφόρηση και να διασφαλίζει τα αρχεία.
- Πολιτική λήψη δανείων για επενδύσεις και κεφαλαίου κινήσεως.
- Διαδικασίες για φορολογική ενημέρωση.
- Πολιτική πρόσληψης προσωπικού, εκπαίδευσης και ανάπτυξης και γενικότερα σωστής διαχείρισης του ανθρωπίνου δυναμικού.
- Διαχείριση μηχανολογικού εξοπλισμού και παγίων περιουσιακών στοιχείων..
- Ασφάλεια (Security) προσωπικού και περιουσιακών στοιχείων, όπου προσδιορίζονται με σαφήνεια τα μέσα και οι τρόποι προστασίας αυτών.
- Συστήματα I.S.O., έλεγχος διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών.

3.11 Βασικές αρχές ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Παρακάτω αναφέρουμε τις βασικές αρχές ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, οι οποίες είναι απαραίτητες προκειμένου οι εσωτερικοί ελεγκτές να κατανοήσουν την δομή του ίδιου του συστήματος και να αποκτήσουν τις κατάλληλες εκείνες γνώσεις και ικανότητες, για την καλύτερη αξιολόγηση των λειτουργιών και των διαδικασιών αυτού. Ως βασικές αρχές ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ενδεικτικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε:

➤ Κατάλληλη στελέχωση

Η κατάλληλη στελέχωση από εξειδικευμένο προσωπικό, πρέπει να αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση από τις σύγχρονες επιχειρήσεις .Αντίστοιχη προσοχή πρέπει να δοθεί στη

σωστή αξιολόγηση και αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού από τα στελέχη μέχρι και τον απλό ανειδίκευτο εργαζόμενο. Ένας από τους κύριους συντελεστές επιτυχίας κάθε επιχείρησης είναι η σωστή αξιολόγηση , αξιοποίηση , στελέχωση του προσωπικού.

➤ **Αποκέντρωση της διοίκησης**

Η διοίκηση, θα πρέπει να μεριμνεί ώστε:

- Να λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για την εκχώρηση αρμοδιοτήτων σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα.
- Το κάθε τμήμα της επιχείρησης πρέπει να έχει συγκεκριμένες ευθύνες. Πρέπει ο καθένας να είναι υπεύθυνος για τα αποτελέσματα των πράξεών του.
- Να γίνεται αξιολόγηση του αποτελέσματος προκειμένου να λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα και ανάλογα με την κάθε περίπτωση να προβαίνουν στις κατάλληλες διορθωτικές ενέργειες.

➤ **Διαχωρισμό καθηκόντων και ευθυνών**

Πρέπει να υπάρχει σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών, σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Ο κάθε υπάλληλος έχει τις δικές του αρμοδιότητες και εξειδικεύεται πάνω σένα συγκεκριμένο τομέα, είναι υπεύθυνος για τις πράξεις του και πρέπει να λογοδοτεί για τα αποτελέσματα που φέρει. Επίσης, κανένας υπάλληλος δεν πρέπει να έχει την αποκλειστική γνώση και εξουσία για οποιαδήποτε σημαντική λειτουργία. Η εργασία κάθε υπαλλήλου πρέπει να συμπληρώνεται, οπωσδήποτε, από την εργασία τουλάχιστον ενός άλλου και να ελέγχεται από κάποιον τρίτο.

➤ **Παροχή εξουσιοδοτήσεων**

Για οποιαδήποτε συναλλαγή και εκπροσώπηση της εταιρείας έναντι τρίτων απαιτείται εξουσιοδότηση από το διοικητικό συμβούλιο. Οι δοσοληψίες αυτές προϋποθέτουν κατ' ανάγκη ειδικές εξουσιοδοτήσεις.

➤ **Διασφάλιση των συναλλαγών.**

Κάθε συναλλαγή, της επιχείρησης θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις ισχύουσες πολιτικές της διοίκησης έτσι ώστε:

- Να καθορίζονται οι ευθύνες κάθε τμήματος και κάθε υπαλλήλου.
- Να καθορίζονται οι διαδικασίες για τον προληπτικό έλεγχο πριν από κάθε συναλλαγή.
- Να ελέγχεται η σωστή καταχώρηση και λογιστική απεικόνιση κάθε λογιστικού γεγονότος.
- Να απεικονίζονται όλες οι συναλλαγές με τέτοιο τρόπο, ώστε να δίνουν ανά πάσα στιγμή σωστή πληροφόρηση.
- Να ελαχιστοποιείται σε κάθε συναλλαγή η πιθανότητα λάθους
- Να διευκολύνεται η διαδικασία ανάλυσης κάθε οικονομικού γεγονότος

Σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο Α. «Ελεγκτική» η κάθε συναλλαγή θα πρέπει να ακολουθεί τα εξής τέσσερα στάδια,:

- Της εξουσιοδότησης. Να εκχωρούνται εξουσιοδοτήσεις σε συγκεκριμένα άτομα που θα χειρίζονται τις συναλλαγές.
- Της έγκρισης. Κάθε συναλλαγή πρέπει να εγκρίνεται, πριν την εκτέλεση της.
- Της εκτέλεσης. Για κάθε εκτέλεση πρέπει να προηγείται η διαδικασία της έγκρισης.
- Της καταγραφής. Η άμεση καταγραφή της συναλλαγής, μετά την εκτέλεση, προς αποφυγή επανάληψης της ίδιας συναλλαγής .

➤ **Έγκαιρη και τακτική ενημέρωση**

Πρέπει να υπάρχει έγκαιρη και τακτική ενημέρωση για να προλαμβάνονται οι κίνδυνοι και να λαμβάνονται εγκαίρως διορθωτικά μέτρα. Στοιχεία εκθέσεων, πορίσματα μελετών συμπεράσματα συσκέψεων και συνεδρίων , που προέρχονται από το εξωτερικό και το ενδοεπιχειρησιακό περιβάλλον πρέπει να ετοιμάζονται και να διανέμονται έγκαιρα , σε όλα τα επίπεδα διοίκησης.

➤ **Έκταση ελέγχων ανάλογα με τον κίνδυνο**

Κατά το σχεδιασμό των ελέγχων θα πρέπει να εκτιμάται αν είναι εφικτό, το κόστος καθώς και τα οφέλη που προκύπτουν από κάθε έλεγχο. Ο κάθε έλεγχος θα πρέπει να ανταποκρίνεται στη φύση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

➤ **Θέσπιση τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου**

Για την σωστή και αντικειμενική πληροφόρηση της διοίκησης απαραίτητη προϋπόθεση είναι η λειτουργία ενός ανεξάρτητου τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Η ανεξαρτησία του, του δίνει τη δυνατότητα να αξιολογεί και να εκτιμά τις διαδικασίες σε όλο το εύρος, καθώς επίσης και το βαθμό υλοποίησης των αποφάσεων, ανεπηρέαστα και αντικειμενικά. Η θέσπιση τμήματος εσωτερικού ελέγχου εκτός από την αναγκαία πληροφόρηση που θα παρέχει στην διοίκηση, θα συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό στην εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης.

3.12 Πηγές πληροφοριών για τη μελέτη του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Οι κυριότερες πηγές πληροφοριών για τη μελέτη του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι οι εξής:

- Τα ενδοεταιρικά εγχειρίδια: αποτελούν στην ουσία μια συνοπτική περιγραφή των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων του προσωπικού της επιχείρησης. Περιγράφουν στην ουσία τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το κάθε τμήμα της επιχείρησης.
- Το οργανόγραμμα της επιχείρησης: παρουσιάζει τα διάφορα τμήματα της επιχείρησης. Μέσα από το οργανόγραμμα παρατηρούμε τον διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων, αφού απεικονίζεται το κάθε τμήμα της επιχείρησης ξεχωριστά και έτσι έχουμε μια πλήρη εικόνα για τον επιμερισμό των ευθυνών.
- Οι συνεντεύξεις με τα στελέχη και το προσωπικό: ίσως αποτελεί και την κυριότερη πηγή πληροφοριών αφού μέσα από την διαπροσωπική επαφή εντοπίζεται ο βαθμός κατανόησης της λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και

προσδιορίζονται ακόμη τυχόν προβλήματα που μπορεί να υπάρχουν όπως για παράδειγμα διαφορετική ερμηνεία μιας συγκεκριμένης διαδικασίας από διαφορετικά άτομα του προσωπικού.

- Οι φάκελοι ελέγχου προηγούμενων χρήσεων αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τον εσωτερικό ελεγκτή γιατί έτσι μπορεί να αξιολογήσει καλύτερα το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και να διαπιστώσει εάν έχουν διορθωθεί οι αδυναμίες των προηγούμενων χρήσεων
- Η εξέταση του καταστατικού της επιχείρησης, καθώς και των πρακτικών γενικής συνελεύσεως, διοικητικού συμβουλίου, αλλά και διάφορα άλλα εταιρικά έγγραφα αποτελούν πολύ σημαντική πηγή πληροφοριών για τον ελεγκτή.
- Η επιθεώρηση των διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης από τον ίδιο τον ελεγκτή και η παρατήρηση των διαφόρων διαδικασιών, βοηθάει τον ελεγκτή να συλλέξει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζεται για την εκτέλεση του ελεγκτικού του έργου.

3.12.1 Μέθοδοι μελέτης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την μελέτη του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι οι εξής:

- **Διαγράμματα ροής (flowcharts).**

Τα διαγράμματα ροής είναι μια γραφική και συμβολή παρουσίαση των διαδικασιών μιας λειτουργίας της επιχείρησης. Μέσα από τα διαγράμματα ροής εντοπίζονται οι αδυναμίες που μπορεί να υπάρχουν στην άσκηση του εσωτερικού ελέγχου και επιτρέπουν στον ελεγκτή να έχει μια πιο σύντομη και συνοπτική εικόνα του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου. Για να μπορέσει κάποιος να κατανοήσει τα διαγράμματα ροής απαραίτητη προϋπόθεση είναι η γνώση κάποιων συμβόλων. Πλεονεκτούν σε σχέση με τις γραπτές εκθέσεις γιατί υπάρχει άμεση οπτική άποψη, της υπό μελέτη διαδικασίας.

- **Ερωτηματολόγια.**

Τα ερωτηματολόγια εσωτερικού ελέγχου αποτελούν την πιο γνωστή μέθοδο μελέτης. Περιλαμβάνει μια σειρά ερωτήσεων για διάφορα στάδια των λειτουργιών της επιχείρησης. Θεωρείται μια αξιόπιστη μεθοδολογία ελέγχου γιατί παρέχει στον ελεγκτή αφενός μεν πληροφορίες αλλά και εντοπίζονται τυχόν προβλήματα και λάθη που υπάρχουν κατά την άσκηση του εσωτερικού ελέγχου. Σε περίπτωση που υπάρχουν αρνητικές απαντήσεις σε βασικές ερωτήσεις τότε απαιτείται η λήψη μέτρων από τον ελεγκτή για την αντιμετώπιση των αδυναμιών αλλά και επέκτασης των ελέγχων. Εννοείται ότι τα ερωτηματολόγια διαφέρουν ως προς το περιεχόμενό τους ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκει η επιχείρηση.

- **Περιγραφικές εκθέσεις**

Οι περιγραφικές εκθέσεις αποτελούν μια γραπτή περιγραφή των φάσεων λειτουργίας των διαφόρων διαδικασιών της επιχείρησης. Εντοπίζονται και εδώ μέσα από την μελέτη των εκθέσεων, τυχόν αδυναμίες που υπάρχουν στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου και λαμβάνονται τα αντίστοιχα μέτρα. Οι περιγραφικές εκθέσεις, ως μέθοδος μελέτης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, έχει το πλεονέκτημα ότι εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες μικρών επιχειρήσεων στις οποίες έχει τη δυνατότητα προσαρμογής, καθώς καλύπτει περισσότερες λεπτομέρειες της υπό μελέτη λειτουργίας.

- **Έλεγχοι διαδικασιών**

Οι έλεγχοι διαδικασιών διενεργούνται από τους εσωτερικούς ελεγκτές προκειμένου να επιβεβαιώσει ότι λειτουργούν σωστά και στη συνέχεια να προχωρήσει στην αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσα από την φυσική παρακολούθηση είτε από την αναδρομή όλων των παραστατικών που διενεργούνται στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης λειτουργίας.

3.13 Μοντέλα Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου

Υπάρχουν πολλά μοντέλα συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, τα οποία έχουν σχεδιαστεί από διάφορους φορείς, αλλά ευρύτερα πιο γνωστά είναι το μοντέλο C.O.S.O., το μοντέλο C.O.C.O. και το μοντέλο C.E.F.I

3.13.1 COSO Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου, Internal Controls Integrated Framework, 1992.

Οι οδηγίες που εκδίδει η επιτροπή COSO²⁵ στις Η.Π.Α., θεωρούνται διεθνώς οι βέλτιστες πρακτικές για την ενίσχυση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, η επιτροπή COSO αποτελείται από το American Accounting Association (AAA), American Institute of CPA's (AICPA), Financial Executives Institute (FEI), Institute of Internal Auditors (IIA) και Institute of Management Accountants (IMA) (COSO Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου, Internal Controls Integrated Framework, 1992).

Σύμφωνα με την επιτροπή COSO (1992), το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι στην ουσία ένα σύνολο διαδικασιών, οι οποίες επηρεάζονται σε πολύ σημαντικό βαθμό από την διοίκηση. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι στα συστήματα εσωτερικού ελέγχου έχει σημαντική επίδραση ο ανθρώπινος παράγοντας (διοίκηση και προσωπικό). Η κάθε επιχείρηση οργανώνει διαφορετικά τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και σημαντικό ρόλο σε όλο αυτό ασκεί η διοίκηση. Οι δικλίδες ασφαλείας που θέτει η κάθε επιχείρηση θα οδηγήσουν στην αποτελεσματική επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων.

Με τον ορισμό που δίνει η επιτροπή COSO για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, καθώς επίσης και με τους επιμέρους στόχους αυτών συμφωνούν και τα Διεθνή Επαγγελματικά Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου (2004). Συνοπτικά, θα αναφέραμε ότι ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου ορίζεται το σύνολο των ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που

²⁵ <http://www.coso.org>

καλύπτει σε συνεχή βάση κάθε δραστηριότητά του και συντελεί στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία του οργανισμού.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να επιτυγχάνει τους ακόλουθους στόχους:

1. **Αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα:** Καλύπτει τους επιχειρησιακούς στόχους που έχουν να κάνουν με την απόδοση και την κερδοφορία της επιχείρησης
2. **Αξιοπιστία οικονομικής πληροφόρησης:** Καλύπτει την ετοιμασία ακριβών και αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων.
3. **Συμμόρφωση:** Καλύπτει στόχους συμμόρφωσης με όλους τους σχετικούς κανονισμούς.

3.13.1.1 Συνιστώσες Εσωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με την μεθοδολογία COSO (1992), το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από πέντε αλληλεξαρτώμενα συστατικά

- 1) περιβάλλον ελέγχου
- 2) αξιολόγηση κινδύνων,
- 3) σημεία ελέγχου – διαδικασίες,
- 4) πληροφόρηση και επικοινωνία,
- 5) παρακολούθηση

Αναλυτικότερα, κάθε ένα από τα συστατικά του σύστημα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τα εξής:

Περιβάλλον ελέγχου

- Διαμορφώνει την απαραίτητη κουλτούρα ελέγχου σε κάθε οργανισμό.
- Αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα για την αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Συστατικά του αποτελούν η ακεραιότητα, οι ηθικές αξίες καθώς επίσης και η ύπαρξη ξεκάθαρων ορίων ευθύνης και δικαιοδοσίας.

Αξιολόγηση κινδύνων

- Εντοπισμός και ανάλυση των κινδύνων του κάθε οργανισμού δημιουργώντας έτσι τη βάση για τον προσδιορισμό των απαραίτητων ενεργειών ελέγχου.

Σημεία ελέγχου – Διαδικασίες

- Πολιτικές και διαδικασίες που θα εξασφαλίζουν ότι ακολουθούνται οι οδηγίες της διοίκησης.
- Σημεία ελέγχου που περιλαμβάνουν εγκρίσεις, εξουσιοδοτήσεις, επαληθεύσεις, συμφωνίες και διαχωρισμό αρμοδιοτήτων.

Πληροφόρηση και επικοινωνία

- Συλλογή των αναγκαίων και απαραίτητων πληροφοριών.
- Πρόσβαση των διαφόρων εξουσιοδοτημένων υπαλλήλων στην απαραίτητη εσωτερική και εξωτερική πληροφόρηση του οργανισμού.
- Ροή της πληροφόρησης με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη αποδοτικότητα του συστήματος .

Παρακολούθηση

- Συνεχής αξιολόγηση της επάρκειας του σύστημα εσωτερικού ελέγχου.
- Συνεχείς αξιολογήσεις
- Διοικητική παρακολούθηση.

3.13.2 CoCo (Canadian Criteria of Control Committee)

Ένα δεύτερο σημαντικό μοντέλο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι αυτό του CoCo (Canadian Criteria of Control Committee) με αρκετές ομοιότητες, αλλά και σημαντικές διαφορές σε σχέση με το COSO. Το μοντέλο αυτό αναπτύχθηκε προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ανάγκες των Καναδέζικων εταιρειών.

Το μοντέλο αυτό δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα εξής σημεία:

- Την αξιοπιστία της εσωτερικής διοίκησης
- Τον καθορισμό των επιχειρησιακών στόχων.
- Την αξιολόγηση των κινδύνων.
- Την εστίαση στην παρακολούθηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Πιο συγκεκριμένα η μεθοδολογία CoCo περιλαμβάνει τις κατωτέρω δραστηριότητες:

- Καθορισμός των επιχειρησιακών στόχων.
- Εντοπισμός και αξιολόγηση των κινδύνων.
- Καθορισμός και εφαρμογή επιχειρησιακών πολιτικών και διαδικασιών.
- Δημιουργία σχεδίων για την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων
- Συντονισμός διαφορετικών λειτουργιών και δραστηριοτήτων
- Παρακολούθηση της απόδοσης των δραστηριοτήτων και του προσωπικού
- Εξουσιοδότηση αρμοδιοτήτων και υπευθυνότητες
- Καθορισμό και επικοινωνία σχετικών κωδίκων ηθικής και δεοντολογίας.
- Αποτελεσματική επικοινωνία σε κάθε τμήμα του οργανισμού
- Περιοδική αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Τον Μάιο του 2000 εκδόθηκε το κείμενο καλών πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης στην Μεγάλη Βρετανία με τίτλο 'Combined Code' . Οι σχετικές εργασίες με την εταιρική διακυβέρνηση και οι σχετικοί κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης που έχουν εκδοθεί κατά το παρελθόν στην Μεγάλη Βρετανία παρόλο τον μη υποχρεωτικό χαρακτήρα τους έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην εγκαθίδρυση αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου

Στη συνέχεια, το Ινστιτούτο Ορκωτών Ελεγκτών Μεγάλης Βρετανίας και Ιρλανδίας εξέδωσε ορισμένες οδηγίες σχετικά με την οργάνωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου στις Βρετανικές εταιρείες.

Ο Νόμος Sarbanes – Oxley (2002) περί εταιρικής διακυβέρνησης διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων, κυρίως όσον αφορά τις δικλίδες ασφαλείας που σχετίζονται με την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την ευθύνη της διοίκησης, στην ορθή κατάρτιση και παρουσίαση αυτών.

3.14 Παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Πολλοί παράγοντες συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Μερικοί από αυτούς είναι²⁶:

1) Κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό

Η επιλογή του κατάλληλου προσωπικού για μια επιχείρηση είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας που θα οδηγήσει στην αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου. Το προσωπικό της επιχείρησης θα πρέπει να συγκεντρώνει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως ακεραιότητα, εντιμότητα, εμπειρία, ικανότητα, μόνο έτσι η επιχείρηση θα πετύχει τους στόχους που έχει θέσει. Μπορεί μια επιχείρηση να διαθέτει το κατάλληλο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις αλλά να υστερεί στο προσωπικό, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να μειωθεί στο ελάχιστο η αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο κάθε συστήματος ελέγχου.

²⁶ The Institute of Internal Auditors – www.theiia.org

2) Οργανωτική δομή

Ένα καλά σχεδιασμένο οργανωτικό σχήμα εξασφαλίζει σαφή διαχωρισμό καθηκόντων και ευθυνών μέσα στην επιχείρηση, γεγονός που αποτελεί θεμελιώδη αρχή ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Για το λόγο αυτό έχουμε τις εξής περιπτώσεις διαχωρισμού αρμοδιοτήτων, προκειμένου να αποφευχθούν λάθη:

- Διαχωρισμός της επιτήρησης των περιουσιακών στοιχείων από τη λογιστική παρακολούθησή τους
- Διαχωρισμός της εξουσιοδότησης πραγματοποίησης των συναλλαγών από την επιτήρηση των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων
- Διαχωρισμός υπευθυνοτήτων εντός της λογιστικής λειτουργίας
- Διαχωρισμός της λειτουργικής αρμοδιότητας από την αρμοδιότητα της λογιστικής καταγραφής.

Η οργάνωση των λειτουργιών μέσα σε μια επιχείρηση θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε τουλάχιστον δύο πρόσωπα ή τμήματα να συμμετέχουν στην ολοκλήρωση κάθε συναλλαγής. Οι συναλλακτικές πράξεις που διενεργούνται μέσα σε μια επιχείρηση θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τις αρχές, τις αποφάσεις και την πολιτική που εφαρμόζει η διοίκηση.

3) Καλοσχεδιασμένο λογιστικό σύστημα

Το λογιστικό σύστημα της επιχείρησης θα πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να τηρούνται οι βασικές αρχές της λογιστικής σύμφωνα με το ελληνικό γενικό λογιστικό σχέδιο. Η καταγραφή, η συγκέντρωση και η απεικόνιση των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης γίνεται με τα διάφορα παραστατικά έντυπα και έγγραφα, που αποτελούν την τεκμηρίωση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

3) Υπηρεσία εσωτερικών ελεγκτών

Ένας από τους βασικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου, είναι οι ίδιοι οι εσωτερικοί ελεγκτές, οι οποίοι θα πρέπει συνεχώς να επιθεωρούν και να αξιολογούν όλες τις διοικητικές και λογιστικές διαδικασίες.

Οι παράγοντες που μπορούν να μειώσουν ή να εξαφανίσουν την αποτελεσματικότητα των ελέγχων είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Εσφαλμένες κρίσεις στην λήψη αποφάσεων ή λάθη στην εφαρμογή από την πλευρά του ατόμου που είναι υπεύθυνο για την εγκατάσταση ή εκτέλεση του ελέγχου
- ✓ Συνέργια μεταξύ των ατόμων, που παρακάμπτουν τους ελέγχους ή των οποίων η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από το διαχωρισμό των καθηκόντων
- ✓ Η καταπάτηση των ασφαλιστικών μηχανισμών από τη διοίκηση

Ο αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος δεν αποτελεί μια στατική αλλά μια συνεχή ολοκληρωμένη διαδικασία, η οποία επιτυγχάνεται σε σταθερή βάση, λαμβανομένου υπόψη ότι οι εταιρίες επανακαθορίζουν διαρκώς τους προδιαγραφμένους στόχους τους, κατανοούν τους επιχειρηματικούς κινδύνους σε μεγαλύτερο βαθμό και διεξάγουν ελέγχους για τη σημαντική μείωση αυτών των κινδύνων.

3.15 Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Η αξιολόγηση του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου δεν γίνεται με έναν συγκεκριμένο τρόπο και αυτό γιατί η κάθε επιχείρηση στην οποία εφαρμόζεται είναι διαφορετική, έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Συνεπώς κάθε επιχείρηση έχει διαφορετικά συστήματα ελέγχου και έτσι ο ελεγκτής πρέπει να μελετήσει, να αξιολογήσει, να κατανοήσει την αξιοπιστία, την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Μέσα από την αξιολόγηση οι ελεγκτές προσδιορίζουν την έκταση του ελέγχου, ενημερώνουν τη διοίκηση για την αξιοπιστία του συστήματος και προσδιορίζουν την εφαρμογή αποτελεσματικών διαδικασιών. Κατά την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου οι ελεγκτές οφείλουν να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:

- ✓ Ποια σφάλματα εμφανίστηκαν στην επιχείρηση
- ✓ Μπορούν αυτά τα σφάλματα να περιοριστούν μέσα από την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου

- ✓ Αν δεν εξαλειφθούν τα σφάλματα τι επιπτώσεις θα έχει όλο αυτό στην επιχείρηση

Οι εσωτερικοί ελεγκτές μόλις ολοκληρώσουν την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα συντάξουν την έκθεση ελέγχου και έτσι θα δώσουν απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα. Αν εντοπιστούν αδυναμίες στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να παρουσιάσουν προτάσεις για την διόρθωσή τους και να διενεργήσουν περαιτέρω ελέγχους.

Εάν ο ελεγκτής κατά την εκτέλεση του ελεγκτικού του έργου, δεν μπορεί να εμπιστευτεί ορισμένα τμήματα της επιχείρησης τότε πρέπει να προβεί άμεσα σε επαληθευτικές ενέργειες. Σε διαφορετικές περιπτώσεις, δηλαδή για μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου τους οποίους μπορεί να εμπιστευτεί ο ελεγκτής, αφού ολοκληρώσει όλους τους απαραίτητους ελέγχους στις δικλίδες ασφαλείας, μπορεί να προβεί στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Από την εμπιστοσύνη που θα δείξει ο ελεγκτής στο σύστημα θα εξαρτηθεί και η έκταση των ελέγχων τεκμηρίωσης.

Ο σκοπός της τελικής αξιολόγησης²⁷ είναι να καθορίσει την αξιοπιστία και εμπιστοσύνη του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να διασφαλίσει ότι παραλείψεις και ανακρίβειες δεν θα προκύψουν από το συγκεκριμένο σύστημα. Μετά την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ο ελεγκτής έχει προτάσεις και παρατηρήσεις για βελτίωση του συστήματος. Μπορεί να ετοιμάσει μία επιστολή παρατηρήσεων επί του εσωτερικού ελέγχου προς τη διοίκηση της επιχείρησης παραθέτοντας τις προτάσεις του για μελλοντικές βελτιώσεις αλλά και για να αντιμετωπίσουν μελλοντικά προβλήματα.

Διαδικασίες αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου²⁸

Κατά κανόνα, ο ελεγκτής είναι σε θέση να αξιολογήσει οριστικά την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, εάν προηγουμένως έχει προβεί σε:

²⁷ Καζαντζής Χ. (2006), « Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων» Έκδοση Business Plus

²⁸ Παπαδάτου Θ. (2005), «Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών» Έκδοση ΣΑΚΚΟΥΛΑ

- **Επιθεώρηση του συστήματος** του εσωτερικού ελέγχου για να διαπιστώσει την ύπαρξη του
- **Κριτική επισκόπηση** των νευραλγικών σημείων του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου για να διαπιστώσει την λειτουργία του. Μελέτη των πρακτικών των συνελεύσεων των μετόχων και των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου, του κανονισμού του εσωτερικού ελέγχου, των οργανογραμμάτων, των φύλλων εργασίας προηγούμενων ελεγκτών, και την εξέταση των λογιστικών σχεδίων της επιχείρησης.
- **Προκαταρκτική αξιολόγηση** της αποτελεσματικότητας των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου για να καθορίσει την επάρκειά τους και να εκτιμήσει την έκταση της συμβολής τους στη διαμόρφωση του προγράμματος του ελέγχου τεκμηριώσεως του. Αναγνωρίζει τα σημαντικά λάθη, σχηματίζει μια εικόνα των μέτρων εσωτερικού ελέγχου που θα πρέπει να έχει υιοθετήσει η επιχείρηση.
- **Συστηματικό έλεγχο πιστότητας** της εφαρμογής των κυριότερων μέτρων εσωτερικού ελέγχου για να εξακριβώσει εάν το προσωπικό εφαρμόζει με συνέπεια τα μέτρα και τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου.

Μετά την ολοκλήρωση των ανωτέρω διαδικασιών ο ελεγκτής συγκεντρώνει τις απαιτούμενες πληροφορίες για την οριστική αξιολόγηση των μέτρων του εσωτερικού ελέγχου. Ο ελεγκτής βασίζεται στα στοιχεία που συγκέντρωσε από την κριτική επισκόπηση, την προκαταρκτική αξιολόγηση και την άσκηση ελέγχου πιστότητας των μέτρων εσωτερικού ελέγχου, για να κρίνει οριστικά το βαθμό της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου.

3.16 Αναμενόμενα οφέλη ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή και λειτουργία ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι τα ακόλουθα:

- Διαφάνεια στις δραστηριότητες και τις λειτουργίες της εταιρείας
- Έγκαιρη και πλήρης διοικητική πληροφόρηση

- Εντοπισμός και αντιμετώπιση λαθών και αδυναμιών
- Διασφάλιση του τρόπου λειτουργίας της εταιρείας
- Αναγνώριση και αξιολόγηση ζημιογόνων και επικερδών λειτουργιών
- Καταπολέμηση της απάτης
- Εξασφάλιση της πληρότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- Συμβάλλει στη διασφάλιση των θεσμών και των αρχών της διοίκησης.
- Συμβάλλει στη διασφάλιση της αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων.
- Συμβάλλει στη διαφύλαξη και διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων
- Διαθέτει κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό που είναι σε θέση να διερευνά αποδοτικά και αποτελεσματικά διάφορες υποθέσεις.
- Επιβεβαιώνεται ότι τα συστήματα και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται γενικά και ειδικά είναι ικανοποιητικά
- Περιορίζεται η άσκοπη γραφειοκρατική εργασία
- Εντοπίζονται έγκαιρα προβλήματα πριν αυτά υποπέσουν στην αντίληψη τρίτων
- Δοκιμάζονται και εφαρμόζονται ιδέες με σκοπό την κατάργηση ακριβών, χρονοβόρων και αναποτελεσματικών διαδικασιών
- Αποφεύγονται αλόγιστες δαπάνες
- Εντοπίζονται παρεκκλίσεις από τις προσδοκίες της διοίκησης της εταιρίας
- Καλλιεργείται εμπιστοσύνη στα συστήματα επεξεργασίας πληροφοριών που χρησιμοποιεί η εταιρεία
- Ελέγχονται οικονομικά και διοικητικά προβλήματα της εταιρίας και αντιμετωπίζονται με ανεξάρτητο και συνεπώς αντικειμενικό τρόπο
- Διασφαλίζονται τα συμφέροντα των επενδυτών, μετόχων της εταιρίας
- Ενισχύεται η διαφάνεια και η ομαλή λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

4.1 Ποιότητα οικονομικών καταστάσεων

Βασική προϋπόθεση για την ποιότητα των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις είναι η προσήλωση στους στόχους που έχουν τεθεί και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι η πιστή απεικόνιση, η συγκρισιμότητα, η επαληθευσιμότητα, η κατανόηση είναι δηλαδή εκείνα τα χαρακτηριστικά που κάνουν τις οικονομικές πληροφορίες να είναι χρήσιμες στους τελικούς χρήστες.

Ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων έχει δοθεί μέσα από την έρευνα των Jonas και Blanchet (2000), στην οποία παρατήρησαν ότι η ποιότητα των πληροφοριών των οικονομικών καταστάσεων συνδέεται άμεσα με το σύνολο των οικονομικών στοιχείων τα οποία είναι πλήρη και διαφανή και είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να παρουσιάζουν μια σωστή και αντικειμενική εικόνα χωρίς να παραπλανούν τους χρήστες.

Σύμφωνα με τον Verdi (2006)²⁹, η ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων συνδέεται άμεσα με την έννοια της αξιοπιστίας των πληροφοριών που παρέχουν, οι οποίες πρέπει να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Επίσης, σύμφωνα με τον Nashwa, (2003) με τον όρο «ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων» εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο οι πληροφορίες που παρέχονται σε αυτές, λειτουργούν υποβοηθητικά στη λήψη οικονομικών αποφάσεων από τη διοίκηση. Στην ουσία, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ένας κοινά παραδεκτός ορισμός της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων³⁰.

Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να πληρούν ορισμένα κριτήρια προκειμένου να αποφευχθεί η χαμηλή ποιότητα και να ολοκληρώσουν το σκοπό τους.

Τα θεμελιώδη ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι τα εξής:

²⁹ Nashwa, G. (2003) “Audit Committees: The solution to quality financial reporting?”, The CPA Journal, December

³⁰ Mueller, G.G. (2009) “The Role of Financial Reporting: Discussion”, University of Washington

- **Συνάφεια** : είναι το χαρακτηριστικό των οικονομικών καταστάσεων το οποίο προσδιορίζει τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τους χρήστες. Οι πληροφορίες πρέπει να είναι συναφείς προκειμένου να βοηθούν τους χρήστες να αξιολογούν τις λειτουργίες της επιχείρησης.
- **Πιστή αναπαράσταση** : η πιστή αναπαράσταση επιτυγχάνεται όταν έχουμε πλήρη απεικόνιση των οικονομικών αποτελεσμάτων . Οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στις οικονομικές καταστάσεις είναι οι διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι, οι υποχρεώσεις, οι συναλλαγές της επιχείρησης και όλα τα γεγονότα που τα επηρεάζουν.
- **Συγκρισιμότητα** : η συγκρισιμότητα δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές.
- **Δυνατότητα επαλήθευσης** : η δυνατότητα επαλήθευσης βοηθά στη διαβεβαίωση των χρηστών ότι οι πληροφορίες που περιέχονται στις οικονομικές καταστάσεις αναπαριστούν πιστά τα οικονομικά δεδομένα.
- **Επικαιρότητα** : η επικαιρότητα αναφέρεται στο να χρησιμοποιούνται οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις των χρηστών.
- **Κατανοησιμότητα** : η κατανοησιμότητα επιτρέπει στους χρήστες να κατανοήσουν τη σημασία της παρεχόμενης πληροφορίας και είναι υποχρεωμένοι να μελετήσουν τις πληροφορίες αυτές με ιδιαίτερη προσοχή.

4.1.1 Μέτρηση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων

Στη βιβλιογραφία, τα εργαλεία μέτρησης της ποιότητας των οικονομικών πληροφοριών και καταστάσεων κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις ευρείς αλλά όχι περιορισμένες ομάδες³¹.

1. **Μέθοδος των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων**: η βάση της μεθόδου αυτής είναι η διαχείριση των κερδών. Μέσω της διαχείρισης των κερδών επιτυγχάνεται η σκόπιμη παρέμβαση στη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης με σκοπό να ικανοποιηθούν ιδιωτικά οφέλη. Μέσα από την διαδικασία αυτή οι επενδυτές εκτιμούν με μεγαλύτερη ακρίβεια την αξία της επιχείρησης.

³¹ Bushman, R.M. and Smith, A.J. (2001) "Financial accounting information and corporate governance",

2. **Μοντέλα συνάφειας της αξίας** : τα μοντέλα αυτά εστιάζουν στην αξιολόγηση του κατά πόσον συγκεκριμένα ποσά λογιστικής αντανακλούν πληροφορίες που χρησιμοποιούνται από τους επενδυτές στον υπολογισμό της περιουσίας της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, τα μοντέλα αυτά εξετάζουν κατά πόσο τα λογιστικά ποσά και δεδομένα επηρεάζουν τις διακυμάνσεις στις τιμές των μετοχών.
3. **Έρευνα σε συγκεκριμένα στοιχεία των οικονομικών εκθέσεων** : χρησιμοποιούνται διάφορα εργαλεία μέτρησης που εστιάζονται στις οικονομικές και τις μη οικονομικές πληροφορίες των ετήσιων εκθέσεων.
4. **Αντιμετώπιση της ποιότητας ως λειτουργία** : εδώ χρησιμοποιούνται δείκτες και ερωτηματολόγια που δημιουργούνται για να προσδιορίσουν τις ιδιότητες των ποιοτικών χαρακτηριστικών των οικονομικών καταστάσεων. Βασικός σκοπός είναι η προσέγγιση των διαφορετικών διαστάσεων της πληροφορίας και ταυτόχρονα η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων.

4.2 Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται όλο και πιο συχνά περιπτώσεις λογιστικής απάτης, μέσω παραποίησης λογιστικών καταστάσεων επιχειρήσεων, οργανισμών. Τα λογιστικά «μαγειρέματα» ή η παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αποτελεί ένα θέμα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Ο μεγάλος ανταγωνισμός των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τις πιέσεις που δέχονται τα διοικητικά στελέχη για την επίτευξη όλο και πιο ανέφικτων στόχων, ωθεί στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τον Razaee Z. (2005)³², η απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων είναι μια απόπειρα για την εξαπάτηση των επιχειρήσεων με σκοπό την παραπλάνηση των άμεσα ενδιαφερομένων.

³² Razaee Z. ,(2003), «Causes consequences and deterrence of financial statement fraud» critical Perspectives on Accounting

Επίσης, σύμφωνα με τον Thomson (2005)³³, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι μια προσπάθεια της διοίκησης να διαστρεβλώσει την οικονομική απόδοση της επιχείρησης προκειμένου να πετύχει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο νούμερο 240, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι μία εσκεμμένη ενέργεια από την διοίκηση που αποτέλεσμα έχει την ψευδή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα φαινόμενο που αφορά όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτου δραστηριότητας. Σύμφωνα με τους Stalebrink και Sacco (2005)³⁴ η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα φαινόμενο που δεν απασχολεί μόνο τις επιχειρήσεις ιδιωτικού τομέα αλλά και του δημοσίου. Ο κύριος σκοπός των επιχειρήσεων μέσα από την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι το να προσελκύουν κεφάλαια βελτιώνοντας την εικόνα της επιχείρησης τους. Οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν την ικανότητα, να απορροφούν τις ζημιές τους.

Η ύπαρξη λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων και αρχών δεν διασφαλίζει την αξιόπιστη και ειλικρινή απεικόνιση των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Και αυτό γιατί μια σειρά λανθασμένων αντιλήψεων, κυρίως από την πλευρά της διοίκησης των επιχειρήσεων οδηγούν τις διοικήσεις στην παραποίηση του οικονομικού αποτελέσματος των επιχειρήσεων όπως αυτό απεικονίζεται στις οικονομικές καταστάσεις.

Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική (creative accounting). Αντίστοιχοι όροι που εστιάζουν κυρίως στη μεταβολή των αποτελεσμάτων χρήσης, είναι η «εξομάλυνσή τους» μέσω εσφαλμένων λογιστικών καταχωρήσεων (income smoothing), η «ωραιοποίησή τους» και η «διαχείρισή τους» (managing earnings)

4.2.1 Κίνητρα για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων

Ανάλογα με την πηγή από την οποία απορρέουν τα κίνητρα, αναφέρονται οι εξής ευρύτερες κατηγορίες κινήτρων³⁵:

³³ Thomson P, (2011) ,«Identification of fraudulent financial reporting through analysis of published financial Statement» Research project for emerging issue/ advanced topics course , University of Toronto

³⁴ Stalebrink OJ, J Sacco (2011) , Rationalization of financial statement fraud in government: An ayrian perspective

³⁵Καζαντζής Χ. (2006), « Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων» Έκδοση Business Plus

- Κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς
- κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης
- κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης
- κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων και τέλος
- κίνητρα που απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά τα σημαντικότερα κίνητρα για κάθε κατηγορία από τις παραπάνω.

Αρχικά, στα κίνητρα που προέρχονται από τη *λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς* συγκαταλέγονται τα εξής:

1. **Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές:** προκειμένου η επιχείρηση να διαψεύσει τις προβλέψεις των χρηματοοικονομικών αναλυτών και τις προσδοκίες συγκεκριμένων ομάδων επενδυτών, παραποιεί τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης. Οι αναλυτές βασίζονται περισσότερο στην πληροφόρηση που έχουν αυτοί για την εξεταζόμενη κάθε φορά επιχείρηση και λιγότερο στις δημοσιευόμενες οικονομικές καταστάσεις. Οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές πιέζουν τις διοικήσεις των επιχειρήσεων έτσι ώστε οι απολογιστικές καταστάσεις της επιχείρησης να προσεγγίζουν τις αντίστοιχες προϋπολογιστικές εκτιμήσεις των αναλυτών. Είναι προς το συμφέρον και των δύο να μην υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις.
2. **Η άντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο Αξιών:** Μια επιχείρηση για να αντλήσει κεφάλαια από το Χρηματιστήριο, με ευνοϊκούς γι' αυτήν όρους, θα πρέπει να παρουσιάζει διαχρονικά κέρδη και μια ανοδική τάση των οικονομικών της στοιχείων. Έτσι, όταν πρόκειται να εκδοθούν μετοχές και να διατεθούν στο κοινό, η διοίκηση της επιχείρησης έχει σημαντικά κίνητρα για να επηρεάσει τα οικονομικά της αποτελέσματα, προκειμένου να βελτιώσει τους όρους με τους οποίους θα διατεθούν οι μετοχές της..
3. **Ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων:** Πολλές επιχειρήσεις, για να ενισχύσουν τα οικονομικά τους αποτελέσματα, την οικονομική τους θέση, και τη δύναμή τους στη αγορά

στην οποία δραστηριοποιούνται ,καταφεύγουν σε πρακτικές παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων.

4. **Ο δανεισμός από Τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα:** Οι επιχειρήσεις προκειμένου να δανειστούν ξένα κεφάλαια, τα απαραίτητα για τη λειτουργία και την ανάπτυξή τους από τα κάθε είδους πιστωτικά ιδρύματα, πρέπει να εμφανίζουν ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα στις οικονομικές τους καταστάσεις. Έτσι, οι επιχειρήσεις με αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα έχουν ισχυρό κίνητρο να παραποιήσουν την αλήθεια και να εμφανίσουν διαστρεβλωμένα αποτελέσματα, προκειμένου να βελτιώσουν μαζί με τα οικονομικά τους αποτελέσματα και τη δανειοληπτική τους ικανότητα
5. **Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές επιχειρήσεων:** Στις περιπτώσεις των συγχωνεύσεων ή και των εξαγορών διαφόρων επιχειρήσεων, η εφαρμογή πρακτικών παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων έχει ως βασικό κυρίως σκοπό την αύξηση των αποτελεσμάτων των εμπλεκόμενων οικονομικών μονάδων, με σκοπό την απόκτηση περισσότερων μετοχών από την συγχώνευση ή την εξαγορά αντίστοιχα.

Ακολούθως, στα κίνητρα που απορρέουν από **συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης** περιλαμβάνονται τα παρακάτω:

1. **Δανειακές Συμβάσεις:** Κατά την λήψη ενός δανείου η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να τηρεί ορισμένους όρους που τη δεσμεύουν να πραγματοποιεί συγκεκριμένα επίπεδα αποτελεσμάτων και οικονομικών δεικτών για όσο καιρό διαρκεί η αποπληρωμή του δανείου. Έτσι, οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να μην παραβιάσουν τους όρους των δανειακών συμβάσεων παραποιούν τα οικονομικά τους αποτελέσματα.
2. **Οι αμοιβές της διοίκησης:** Οι επιχειρήσεις συνδέουν την αμοιβή της διοίκησης με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης, αυτό όμως έχει ως αποτέλεσμα η διοίκηση να επηρεάζει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης έτσι ώστε να πετύχει μεγαλύτερες αμοιβές. Όταν τα κέρδη είναι χαμηλότερα του κατώτατου ορίου που απαιτείται για την απόκτηση της επιπλέον αμοιβής, τότε τα αποτελέσματα επηρεάζονται προς τα πάνω ούτως ώστε να επιτευχθεί το κατώτατο όριο, άρα και η επιπλέον αμοιβή. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν τα

κέρδη είναι μεγαλύτερα από το ανώτατο όριο, πάνω από το οποίο δεν δίνεται επιπλέον αμοιβή, τότε τα κέρδη επηρεάζονται προς τα κάτω.

Εν συνεχεία, τα γνωστότερα κίνητρα που σχετίζονται με τη **συμπεριφορά των μελών της διοίκησης** είναι:

1. **Η διατήρηση της διοικητικής θέσης κάποιου μάνατζερ**: Η διατήρηση της θέσης μπορεί να αποτελέσει για αυτόν σημαντικό κίνητρο παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων και αυτό γιατί η μη ικανοποιητική πορεία των αποτελεσμάτων της επιχείρησης, συνήθως, οδηγεί σε αντικαταστάσεις ή και σε απολύσεις.
2. **Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα**: Υπάρχει περίπτωση τα μέλη της ανώτατης διοίκησης να καταφεύγουν σε πρακτικές επηρεασμού των αποτελεσμάτων της επιχείρησης, όχι για να διατηρήσουν τη θέση που ήδη έχουν, αλλά για να προαχθούν σε κάποια υψηλότερη θέση στη διοικητική ιεραρχία.

Επιπλέον, κίνητρα που σχετίζονται με το **ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων** είναι τα εξής:

1. **Το ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου στον οποίο ανήκει η επιχείρηση**: Οι ρυθμίσεις αυτές δημιουργούν κίνητρα στις διοικήσεις των επιχειρήσεων να επηρεάσουν τα στοιχεία του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης προκειμένου να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις των ρυθμιστικών αρχών.
2. **Οι αντιμονοπωλιακές και άλλες ρυθμίσεις**: Η πραγματοποίηση πολύ υψηλών κερδών από κάποιες επιχειρήσεις είναι δυνατόν να προκαλέσει το ενδιαφέρον της κυβέρνησης προκειμένου να εξακριβωθεί η ύπαρξη ή μη μονοπωλιακού καθεστώτος. Σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχουν ειδικοί περιορισμοί κατά των μονοπωλίων. Κατά συνέπεια, μια επιχείρηση με αρκετά υψηλά κέρδη έχει συμφέρον να εφαρμόσει πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων της προκειμένου να αποφύγει την αναλυτική διερεύνησή τους από το κράτος..

3. **Η προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων:** Το κίνητρο αυτό συναντάται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες στην προσπάθειά τους να μειώσουν όσο είναι δυνατόν τη φορολογική τους επιβάρυνση, μειώνουν τα κέρδη τους καταφεύγοντας σε διάφορες πρακτικές επηρεασμού

Τελευταία κατηγορία κινήτρων είναι αυτά τα οποία απορρέουν από την **επιχειρησιακή κουλτούρα**. Πιο συγκεκριμένα:

1. **Ο βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός της επιχείρησης:** Μερικές επιχειρήσεις δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην επίτευξη των βραχυπρόθεσμων στόχων τους αδιαφορώντας για το απώτερο μέλλον, υιοθετούν πολιτικές και πρακτικές που θέτουν σε κίνδυνο τη μακροχρόνια απόδοση της επιχείρησης.
2. **Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης:** Οι επιχειρήσεις καταρτίζουν ενίοτε μη ρεαλιστικούς ετήσιους προϋπολογισμούς και σχέδια δράσης με μοναδικό κίνητρο να δώσουν ώθηση στους μάνατζερ να πετύχουν πολύ υψηλούς στόχους. Στις περιπτώσεις αυτές, υπάρχει ο κίνδυνος οι διοικούντες να καταφύγουν σε πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων στην προσπάθειά τους να πετύχουν αυτούς τους στόχους.

Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων μπορεί να θεωρηθεί ως ένα προϊόν αλληλεπίδρασης των διαφόρων κινήτρων που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Τα κίνητρα που προέρχονται από τις πιέσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος και αυτά που αφορούν την κουλτούρα της επιχείρησης είναι αυτά που επηρεάζουν περισσότερο τη συμπεριφορά των διοικούντων, σε συνδυασμό βέβαια και με τα προσωπικά τους κίνητρα.

Συνεπώς, σε μια επιχείρηση που ενθαρρύνεται η αληθινή και ειλικρινής παρουσίαση των οικονομικών αποτελεσμάτων, οι πιθανότητες η διοίκηση να ανταποκριθεί στις εξωτερικές πιέσεις με μη αποδεκτές πρακτικές είναι περιορισμένες. Σε κάθε περίπτωση, ο ελεγκτής θα πρέπει να αξιολογεί όλους τους πιθανούς παράγοντες προκειμένου να αποσαφηνιστούν οι

πιέσεις που οδηγούν στην υιοθέτηση πρακτικών επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων.

4.3 Η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου

Ο DeAngelo (2000)³⁶ ορίζει την ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου ως την πιθανότητα ένας ελεγκτής να ανακαλύψει μια παραβίαση ή κάποιο σημαντικό λάθος στο λογιστικό σύστημα και να το αναφέρει. Ο ορισμός της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από δύο συστατικά στοιχεία, τον εντοπισμό μιας παραβίασης και την αναφορά της. Η πιθανότητα που έχει ένας ελεγκτής να ανακαλύψει μια απάτη εξαρτάται σε πολύ σημαντικό βαθμό από τις ικανότητες του, τις γνώσεις του, την εμπειρία του, τις διαδικασίες που ακολουθεί αλλά και τα μέσα που έχει στη διάθεσή του.

Βασικός παράγοντας που συντελεί στην ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με τους Schneider και Wilner (2001)³⁷ ο εσωτερικός έλεγχος, επιδρά θετικά στην αντιμετώπιση των ανακριβειών των οικονομικών καταστάσεων. Ο εσωτερικός έλεγχος όταν εφαρμόζεται σωστά μπορεί να αποτρέψει κάθε προσπάθεια της διοίκησης για αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει οι εσωτερικοί ελεγκτές να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα και να υπάρχει ουσιαστική και πραγματική ανεξαρτησία από τη διοίκηση.

Σύμφωνα με σχετικές έρευνες υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου και των προσπαθειών που καταβάλλει η διοίκηση προκειμένου να αλλοιώσει τα οικονομικά στοιχεία, λόγω ιδίου οφέλους και προσωπικών κινήτρων. Οι Hunton, Libby και Mazza (2009)³⁸ απέδειξαν ότι η διοίκηση είναι λιγότερο πιθανό να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων σε περιπτώσεις που υπάρχει ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

³⁶ DeAngelo, L. (2000). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3, pp. 183 – 1999.

³⁷ Schneider, T. and Wilner, N. (2001). A test of audit deterrent to financial reporting irregularities using the randomized response technique. *The Accounting Review*, 65, pp. 105 – 118.

³⁸ Hunton, E., Libby, R., and Mazza, C. (2009). Financial reporting transparency and earnings management. *The Accounting Review*, 81, pp. 135 – 15.

Σε περίπτωση παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, οι συνέπειες για την επιχείρηση είναι τεράστιες. Όσο μεγαλύτερη είναι η ποιότητα του ελέγχου μέσα στην επιχείρηση τόσο αυξάνεται και η ποιότητα των κερδών και επομένως τόσο πιο ακριβή είναι τα οικονομικά στοιχεία. Η ποιότητα του ελέγχου επηρεάζεται από το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει σε μια χώρα, αλλά και από τα κίνητρα και τους στόχους που έχει να επιτελέσει.

Η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι σημαντική για την ίδια την επιχείρηση και για ορισμένες ομάδες ενδιαφερομένων της επιχείρησης. Αυτές είναι η επιτροπή ελέγχου, το διοικητικό συμβούλιο, η διεύθυνση και διάφορες εποπτικές αρχές. Η ποιότητα προκειμένου να προσδιοριστεί και να μετρηθεί δεν είναι κάτι εύκολο. Απαιτούνται αρκετά επίπονες και σύνθετες διαδικασίες προκειμένου να μετρηθεί η ποιότητα εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου μέσα σε μια επιχείρηση.

4.3.1 Πως ορίζεται η ποιότητα στον έλεγχο χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Η ποιότητα στον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων συνδέεται με την έννοια του εντοπισμού και της αναφοράς των λαθών και των ατασθαλιών που εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Αυτό βέβαια, εξαρτάται σε πολύ σημαντικό βαθμό από τον ίδιο τον ελεγκτή και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνει όπως σχετική εμπειρία, απαραίτητες γνώσεις, ανεξαρτησία και ήθος. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση ο ελεγκτής να υποκύπτει σε προσωπικά συμφέροντα και σε πιέσεις που ενδεχομένως δέχεται από την επιχείρηση. Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως η ποιότητα του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων στηρίζεται στην προσωπικότητα, στον σκεπτικισμό και στην αμεροληψία του ελεγκτή.

Τα επιμέρους συστατικά στοιχεία της ποιότητας του ελέγχου είναι τα εξής :

- Υπευθυνότητα του ελεγκτή
- Ενσυναίσθηση του ελεγκτή
- Φήμη του ελεγκτή
- Ικανότητα να παρακολουθεί και να εντοπίζει με ακρίβεια τα ουσιώδη λάθη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις
- Επαγγελματική εμπειρία
- Επαγγελματική επάρκεια

Οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων ενδιαφέρονται για την διασφάλιση της αξιοπιστίας των πληροφοριών που εμφανίζονται σε αυτές. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται η σωστή εφαρμογή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η σωστή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μέσα σε μια επιχείρηση, έχει ως αποτέλεσμα οι πληροφορίες που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις να είναι ορθές, ακριβείς, κατανοητές και έγκαιρες. Το γεγονός αυτό, παράλληλα αυξάνει το κύρος του ελεγκτή αφού οι οικονομικές καταστάσεις αποδίδουν με ακρίβεια και σαφήνεια την αληθινή οικονομική εικόνα της επιχείρησης.

Πολλοί όμως είναι και οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν το επίπεδο της ποιότητας του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων. Θα αναφέρουμε ενδεικτικά μερικούς από αυτούς.

- **Ανεξαρτησία ελεγκτή:** Η ικανότητα του ελεγκτή να ενεργεί με ακεραιότητα και αντικειμενικότητα κατά την άσκηση των ελεγκτικών του καθηκόντων χωρίς να δέχεται επιρροές οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν την επαγγελματική του κρίση. Η εντύπωση ανεξαρτησίας είναι ουσιαστική, γιατί η έλλειψη εμπιστοσύνης μπορεί να αποβεί μοιραία για την ίδια την επιχείρηση.
- **Η παροχή από τον ελεγκτή εξειδικευμένων υπηρεσιών εκτός των ελεγκτικών:** Οι επιχειρήσεις λαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα συμβουλευτικών και συγγενών υπηρεσιών από τους ελεγκτές. Οι υπηρεσίες αυτές σχετίζονται με τη χρηματοδότηση επενδύσεων, τον στρατηγικό σχεδιασμό, την εγκατάσταση προγραμμάτων και υπηρεσιών ανάθεσης εσωτερικού ελέγχου καθώς και ορισμένες φορές την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (Ταχυνάκης, 2004)
- **Βαθμός εξειδίκευσης του ελεγκτή:** Ο βαθμός εξειδίκευσης που διαθέτει ο ελεγκτής μπορεί να αποκτηθεί είτε μέσω της επαγγελματικής εμπειρίας του είτε μέσω της εκπαίδευσης του. Οι ελεγκτές με υψηλό βαθμό εξειδίκευσης μπορούν να βελτιστοποιήσουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων τους, τη μελλοντική πορεία της επιχείρησης αλλά ακόμη μπορούν να θέσουν τους κατάλληλους περιορισμούς.

4.4 Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου

Για να προάγουν την υψηλή ποιότητα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις οι επιχειρήσεις χρειάζονται μία ικανή και ανεξάρτητη, λειτουργία εσωτερικού ελέγχου.³⁹ Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα φαινόμενο που έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον των τελευταίων χρόνων και αυτό γιατί έγινε η αιτία για την κατάρρευση μεγάλων επιχειρήσεων.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην εξασφάλιση ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων διότι γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η επιχείρηση, προσδίδουν προστιθέμενη αξία στην επιχείρηση και αναπτύσσουν μεθόδους για την καταπολέμηση του φαινομένου της παραποίησης. Σύμφωνα με τον Rezaee Z. (2005), ο εσωτερικός ελεγκτής βρίσκεται ανάμεσα στην επιτροπή ελέγχου και στην ανώτατη διοίκηση με κύριο στόχο την πρόληψη της απάτης και την παρακολούθηση των κινδύνων.

Ο έλεγχος για πιθανές παραποιήσεις των οικονομικών καταστάσεων, αποτελεί σημαντική ευθύνη του εσωτερικού ελεγκτή. Επίσης, πρέπει να έχουν αρκετές ιδέες σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να διενεργηθεί η απάτη, να προσδιορίσουν τους κινδύνους, τα πιθανά κίνητρα από την πλευρά της διοίκησης, τις ευκαιρίες και να είναι σε θέση να δώσουν μία λογική εξήγηση σε όλο αυτό.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να εκτελούν μια σειρά από ενέργειες προκειμένου να διαφυλάξουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Κάποιες από αυτές είναι:

- Περιοδικές επιθεωρήσεις στα λογιστικά βιβλία και συναλλαγές που δεν παρουσιάζουν λογική εξήγηση, όπως είναι οι καταγεγραμμένες με λάθος τρόπο συναλλαγές, οι μεταγενέστερα καταχωρημένες διεκπεραιώσεις, τα μερικώς εγγεγραμμένα στοιχεία, οι μη επιχορηγούμενες και μη εξουσιοδοτημένες συναλλαγές, καθώς και πλήθος άλλων διευθετημένων λογιστικών καταχωρήσεων
- Έρευνες σε ύποπτες ενέργειες, όπως σε μεγάλα, ανεξήγητα ή παλαιωμένα μεγέθη τακτοποιήσεων, σε ασυνήθιστες διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ του προσωπικού και των πελατών ή των πωλητών όπως και σε φαινομενικά απίστευτες εξηγήσεις του προσωπικού όσον αφορά συγκεκριμένες συναλλαγές
- Περιοδική εφαρμογή αναλυτικών διεργασιών για ανεύρεση ασυνήθιστων οικονομικών τάσεων, όπως απρόσμενων αυξομειώσεων των εξόδων, του κόστους πωλήσεων, των

³⁹ Hawkes, L. and Adams, M. (1994). Total quality management: Implications for internal audit. *Managerial Auditing Journal*, 9, pp. 11 – 18.

- εισπρακτέων και των απογραφών ή αλλαγών σε βασικούς χρηματοοικονομικούς δείκτες, όπως στο τζίρο απογραφής και στο κέρδος πωλήσεων ως ποσοστό των συνολικών πωλήσεων
- Παρουσίαση ερωτηματολογίου αποτίμησης της ‘απάτης’, κατά το οποίο οι υπάλληλοι ρωτούνται για το εάν έχουν αντιληφθεί κάποια οικονομική πρακτική που ίσως να θεωρούν εσφαλμένη

4.4.1 Η ευθύνη των ελεγκτών

Στόχος του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι να παρέχεται η δυνατότητα στον ελεγκτή να εκφέρει γνώμη σχετικά με το κατά πόσο οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο όσον αφορά την χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Κατά την εκτέλεση των διαδικασιών ελέγχου και κατά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και της κατάρτισης της σχετικής έκθεσης, ο ελεγκτής οφείλει να αναγνωρίζει ότι η μη συμμόρφωση της επιχείρησης με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς ενδέχεται να επηρεάζει τις οικονομικές καταστάσεις.

Ο ελεγκτής, προκειμένου να μειώσει τον κίνδυνο σε χαμηλό επίπεδο, οφείλει να καθορίζει τη γενική αντιμετώπιση των κινδύνων που εκτιμάται ότι υπάρχουν σε επίπεδο οικονομικών καταστάσεων, καθώς και να σχεδιάζει και να εφαρμόζει πρόσθετες διαδικασίες ελέγχου προς αντιμετώπιση των κινδύνων.

Η ευθύνη του ελεγκτή είναι ότι οφείλει:

- Να διατηρεί επαγγελματική στάση
- Να αξιολογεί και να προσδιορίζει τους κινδύνους
- Να σχεδιάζει κατάλληλες ελεγκτικές διαδικασίες
- Να εντοπίζει ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις

Ο εσωτερικός ελεγκτής αποτελεί και αυτός εργαζόμενος της επιχείρησης, με αποτέλεσμα η θέση του κατά την ελεγκτική διαδικασία να είναι αρκετά λεπτή. Σε περίπτωση που ο ελεγκτής ανακαλύψει κάποιο σφάλμα στις οικονομικές καταστάσεις και το επισημάνει στη διοίκηση το πιο πιθανό είναι να υπάρξει προσπάθεια συγκάλυψής του, αφού διακυβεύονται συμφέροντα της εταιρίας και κατά συνέπεια η απειλείται η θέση του. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η εργασία των ελεγκτών κάθε άλλο παρά απλή υπόθεση είναι, καθώς η αδυναμία τους να ανταποκριθούν στο ρόλο τους αλλά και τα συμφέροντα που διακυβεύονται στα πλαίσια της εταιρίας αποτελούν τροχοπέδη στον εντοπισμό του φαινομένου.

4.5 Παράγοντες αποτυχίας του εσωτερικού ελέγχου

Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου παρά το γεγονός ότι είναι καλοσχεδιασμένα και σε βάθος μελετημένα, πολλές φορές αποτυγχάνουν και δεν εκπληρώνουν του στόχους τους. Οι παράγοντες αποτυχίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι οι τεχνικές πλευρές των ελέγχων, ο χαρακτήρας των ελεγκτών, η οργάνωση, τα συστήματα διακυβέρνησης, οι κυβερνητικές πολιτικές. Οι τεχνικές πλευρές των ελέγχων είναι τα πρότυπα διεξαγωγής των ελέγχων τα οποία πολλές φορές είναι ακατάλληλα. Επίσης, τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ελεγκτή, όπως η εμπειρία του στο αντικείμενο του ελέγχου, η ηθική του, η αφοσίωση, η συναίσθηση της αποστολής του και ο τρόπος που εκλαμβάνει την αποστολή του του ελέγχου. Ακόμη οι εργαζόμενοι στον εσωτερικό έλεγχο δεν αντέχουν το απαιτητικό πρόγραμμα του ελεγκτή και συνήθως στρέφονται σε άλλες επαγγελματικές διεξόδους μετά το πέρασμα σύντομου σχετικά χρόνου. Πολλές φορές η διοίκηση της εταιρείας γνωρίζει τους κινδύνους που υπάρχουν σε ορισμένες δραστηριότητες, ωστόσο δρα περισσότερο βραχυχρόνια παρά εξασφαλίζοντας τη μακροχρόνια ευημερία της επιχείρησης. Το κράτος αποτελεί έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα που οδηγεί τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου σε αποτυχία και ανεπάρκεια. Το κράτος δεν είναι λίγες οι φορές που επιβάλλει νόμους που θα πρέπει να εκτελούν οι εταιρείες για να διενεργούν τον έλεγχο. Η γραφειοκρατία και η απόστασή του κράτους από την επιχειρηματική πραγματικότητα έχουν ως αποτέλεσμα οι νόμοι που θεσπίζονται να μην επιτυγχάνουν τον στόχο τους, ο οποίος είναι ο αποτελεσματικότερος έλεγχος και επομένως η αποδοτικότερη κατανομή των πόρων μέσα στην επιχείρηση.

4.6 Εσωτερικός έλεγχος και αξιοπιστία οικονομικών καταστάσεων

Με τον όρο «αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων» εννοούμε την ποιότητα των πληροφοριών που παρέχεται από τις οικονομικές καταστάσεις. Για να είναι οι πληροφορίες των οικονομικών καταστάσεων αξιόπιστες θα πρέπει να δημιουργούν μια σαφή και εμπειριστατωμένη άποψη στους χρήστες για την πραγματική εικόνα της επιχείρησης, χωρίς παραποιήσεις και ασάφειες. Γι' αυτόν λοιπόν, είναι απαραίτητος ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων από τους ελεγκτές που διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις. Η «αξιοπιστία» και η

«σχετικότητα» είναι δύο κύρια ποιοτικά χαρακτηριστικά των λογιστικών πληροφοριών τα οποία θα πρέπει να συγκαταλέγονται στις οικονομικές καταστάσεις έτσι ώστε οι πληροφορίες που προκύπτουν να είναι χρήσιμες για την λήψη ορθολογικών αποφάσεων από τους χρήστες⁴⁰.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα ιδιαίτερα σοβαρό θέμα και οι προσεγγίσεις που θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν είναι αρκετές. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων απειλεί την αξιοπιστία της οικονομικής πληροφόρησης και αποτελεί πολύ σημαντικό πλήγμα για την ίδια την επιχείρηση. Η επιχείρηση έχει την ευθύνη για την τήρηση των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων και την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την πρόληψη της απάτης και την ορθή παρουσίαση των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Οι στόχοι του εσωτερικού ελέγχου ως προς την *διασφάλιση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων* μπορούν να περιγραφούν, ως εξής:

- να καθορίζει την καταλληλότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου
- να ελέγχει για τη φυσική ύπαρξη των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων.
- να αυξήσουν την επικοινωνία με την Επιτροπή Ελέγχου του ΔΣ ώστε να προωθήσουν την αναγκαιότητα Διαχείρισης Κινδύνων και να την ενημερώνουν έγκαιρα για τυχόν νέους κινδύνους (Risk Based Audit ουσιαστικά με συνεχή αναθεώρηση του χάρτη κινδύνων).
- να διερευνά τη συμμόρφωση με τους νόμους και τους κανονισμούς
- να αποτιμήσουν τους κινδύνους
- να λειτουργήσουν με ένα ευέλικτο πρόγραμμα ελέγχων που να αναθεωρείται ανάλογα με τους στόχους της εταιρείας.
- να λειτουργούν σαν βασικοί εκπαιδευτές ενδοεταιρικά
- να εντείνουν τους ελέγχους τους για θέματα απάτης ιδιαίτερα εκείνων που έχουν σχέση με την οικονομική κρίση (απάτη λευκού κολάρου, απάτη υπαλλήλων και εξωτερική απάτη), τα θέματα έλλειψη αποθεμάτων, παραβίασης των υπερωριών, λογαριασμών πληρωτέων χωρίς έγκριση και τους παραφουσκωμένους λογαριασμούς εξόδων.
- να αυξήσουν τη γνώση τους για την επιχείρηση

⁴⁰ Καζαντζής Χ. (2006), « Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων» Έκδοση Business Plus

- να αυξήσουν τη σχέση και την επικοινωνία τους με τους υπόλοιπους φορείς ελέγχου της επιχείρησης (Risk Officers, Compliance Officers, Controllers)
- να ενισχύσουν την αποδοτικότητα της ελεγκτικής τους εργασίας

Υπάρχει όμως και ο κίνδυνος οι ελεγκτές να μην καταφέρουν να εντοπίσουν παραποιήσεις λογιστικών καταστάσεων. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να αναλυθεί σε τρεις βασικές συνιστώσες

- Στον εγγενή κίνδυνο (inherent risk). Ο κίνδυνος αυτός σχετίζεται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επιχείρησης που ελέγχεται.
- Τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου. Στην περίπτωση αυτή ο κίνδυνος σχετίζεται με την εκτίμηση από τον εξωτερικό ελεγκτή του επιπέδου αλλά και της αποτελεσματικής οργάνωσης του εσωτερικού ελέγχου.
- Τον κίνδυνο εκλεκτικών τεκμηρίων. Ο κίνδυνος της μορφής αυτής συνίσταται στην επάρκεια και αξιοπιστία των ελεγκτικών τεκμηρίων που ελήφθησαν υπόψη κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου είναι προφανής. Τα λάθη οφείλονται στις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης, όπως οι κλοπές, οι απάτες και οι ατασθαλίες. Επειδή είναι αδύνατον να αφανιστούν αυτές οι αδυναμίες, όσα μέσα και να επιστρατευθούν, το μόνο που απομένει είναι η καταπολέμηση τους μέσα από τον εσωτερικό έλεγχο, για να περιορισθούν όσο το δυνατόν περισσότερο.

Μέσα από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων προκύπτουν πολλά οικονομικά οφέλη. Αυτό οδηγεί πολλές επιχειρήσεις στην χώρα μας να καταβάλουν ετησίως υπέρογκα ποσά ως αμοιβή του ελέγχου των οικονομικών τους καταστάσεων, με απώτερο σκοπό να εκμεταλλευτούν τις τεράστιες δυνατότητες κεφαλαιαγορών και των χρηματαγορών. Επειδή λοιπόν ο έλεγχος μειώνει κατά πολύ τον κίνδυνο των αναξιόπιστων πληροφοριών και την αβεβαιότητα για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα οι πιθανοί πιστωτές για παράδειγμα μπορεί να προσφέρουν πιστώσεις με χαμηλότερο επιτόκιο.

Στη χώρα μας, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο σε σχέση με άλλες χώρες του εξωτερικού. Η έλλειψη ικανών εσωτερικών ελεγκτών, η έλλειψη επάρκειας και αντίληψης αποθαρρύνουν πολλές επιχειρήσεις από την υιοθέτηση του εσωτερικού ελέγχου. Οι σημερινές όμως ανταγωνιστικές συνθήκες μέσα στις οποίες

δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις καθιστά τον ρόλο του εσωτερικού ελεγκτή απαραίτητο για την αναπτυσσόμενη πορεία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : J&P-ΑΒΑΞ Α.Ε

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Όμιλος J&P-ΑΒΑΞ Α.Ε. είναι ένας από τους ισχυρότερους κατασκευαστικούς Ομίλους στην Ελλάδα⁴¹. Η J&P-ΑΒΑΞ Α.Ε. είναι ανώνυμη εταιρία, εισηγμένη από το 1994 στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αθηνών (πρώην ΑΒΑΞ Α.Ε.), έχει έδρα της το Μαρούσι Αττικής και μακρά εμπειρία σε όλο το φάσμα του κατασκευαστικού αντικειμένου (έργα υποδομής και ανοικοδόμησης, οικοδομικά, αυτοχρηματοδοτούμενα έργα, προκατασκευές, real estate κλπ.) τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Σήμερα, στην J&P ΑΒΑΞ ανήκουν οι εταιρείες ΕΤΕΘ Α.Ε., [ΑΘΗΝΑ Α.Τ.Ε.](#), [ΠΡΟΕΤ Α.Ε.](#), [J&P Development Α.Ε.](#), ΕΛΒΙΕΞ Α.Ε., E-Construction Α.Ε., [AUTECO \(J&P ΑΒΑΞ ΙΚΤΕΟ Α.Ε.\)](#), TASK J&P ΑΒΑΞ Α.Ε., ΗΛΙΟΦΑΝΕΙΑ Α.Ε., [VOLTERRA Α.Ε.](#), TERRA FIRMA, ANEMA, C-PRO.

Ο Όμιλος αποτελείται από εταιρείες με εργοληπτικά πτυχία 7ης, 6ης, 4ης και 3ης τάξης για έργα του Δημοσίου Κτιριακά, Υδραυλικά, Λιμενικά, Οδοποιίας, Ηλεκτρομηχανολογικά, Ενεργειακά-Βιομηχανικά, Δίκτυα Σωληνώσεων και Φυσικού Αερίου, αλλά και εταιρείες με συμπληρωματικές δραστηριότητες, όπως το Real Estate, τις προκατασκευές, τα Κέντρα τεχνικού Ελέγχου οχημάτων, την Κατασκευή- Διαχείριση και Εκμετάλλευση Parking, τη Διαχείριση Εγκαταστάσεων, το Ηλεκτρονικό Εμπόριο, τη Διαχείριση Έργων και Συμβάσεων, τον Εμποτισμό Ξυλείας, την Εκμετάλλευση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και κατάφερε να αναγνωρίζεται διεθνώς και να εκτελεί σημαντικά έργα στο εξωτερικό, αναπτύσσοντας συνεργασίες με μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες του κόσμου.

5.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ J&P-ΑΒΑΞ ΑΕ

Ο Όμιλος J&P-ΑΒΑΞ Α.Ε διαθέτει από τα καλύτερα συστήματα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να ελέγχει αποτελεσματικά όλες τις εταιρείες του ομίλου αλλά και την πληθώρα των έργων που αναλαμβάνει. Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου της J&P-ΑΒΑΞ Α.Ε αξιολογεί την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εξετάζει αν επιτυγχάνονται οι στόχοι που έχουν τεθεί. Σε κάθε έργο που

⁴¹ <http://www.jp-avax.gr>

αναλαμβάνει ο όμιλος, ορίζεται και ένας εσωτερικός ελεγκτής που είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο και τη σωστή λειτουργία του συγκεκριμένου έργου.

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ανεξάρτητη δραστηριότητα, η οποία έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να προσθέτει αξία στην εταιρία και τους μετόχους της. Στην ουσία βοηθάει την επιχείρηση να πετύχει τους στόχους της μέσα από την βελτίωση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, της διαχείρισης κινδύνων και της εταιρικής διακυβέρνησης. Η ανεξαρτησία της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές τη δυνατότητα να είναι αντικειμενικοί και αμερόληπτοι κάτι το οποίο είναι πολύ σημαντικό για την σωστή διεξαγωγή των έργων.

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου διέπεται από τα εξής⁴²:

- Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου
- Πρότυπα χαρακτηριστικών
- Πρότυπα διεξαγωγής
- Συμβουλευτικές οδηγίες
- Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών
- Εσωτερικό Κανονισμό λειτουργίας της εταιρίας
- Κείμενη νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία των Εσωτερικών Ελεγκτών
- Κείμενη νομοθεσία για την λειτουργία των Δημόσιων Επιχειρήσεων

Στις βασικές αρμοδιότητες της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνονται τα εξής:

- Καταγραφή και έλεγχος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας.
- Εφαρμογή των πολιτικών και των διαδικασιών που έχουν υιοθετηθεί για την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων της εταιρίας.
- Διενέργεια τακτικών και έκτακτων απογραφών.
- Έλεγχος των λογιστικών συστημάτων της εταιρίας.
- Πραγματοποίηση έκτακτων ελέγχων.
- Τήρηση των κανονισμών λειτουργίας της εταιρείας.

⁴² Καταστατικό εσωτερικού ελέγχου J&P ΑΒΑΞ ΑΕ

- Έλεγχος της τήρησης των δεσμεύσεων της διοίκησης.
- Έλεγχος της νομιμότητας των αμοιβών
- Έλεγχος των συναλλαγών της εταιρίας με τις συνδεδεμένες με αυτήν εταιρίες.
- Ενημέρωση του διοικητικού συμβουλίου, εγγράφως τουλάχιστον μία φορά το για τους ελέγχους που έχουν διενεργηθεί

Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου είναι το σύνολο των επιμέρους τμημάτων και των λειτουργιών ελέγχου που χρησιμοποιείται από την εταιρία, για να επιτύχει τους αντικειμενικούς του σκοπούς και στόχους. Τα συστήματα ελέγχου μπορεί να είναι προληπτικά για την αποφυγή εμφάνισης ανεπιθύμητων γεγονότων, ανιχνευτικά να εντοπίζουν και να διορθώνουν γεγονότα που έχουν ήδη συμβεί ή κατευθυντήρια.

Η εταιρία πρέπει:

- Να αναγνωρίζει τους κινδύνους που απορρέουν από επιχειρησιακές και στρατηγικές δραστηριότητες.
- Να αξιολογεί τους κινδύνους με βάση τη σοβαρότητα και τις επιπτώσεις τους ως προς την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και στόχων.
- Να έχει σχεδιάσει δραστηριότητες μετριασμού των κινδύνων για να επιτευχθεί μείωση
- Να παρακολουθεί τους κινδύνους και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου

Για τον σχεδιασμό του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που θα εφαρμόσει η εταιρεία απαραίτητη προϋπόθεση είναι η επαρκής κατανόηση του περιβάλλοντος συστημάτων πληροφοριών. Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να έχει πρόσβαση σε ελεγκτικούς πόρους που είναι ικανοί και ανεξάρτητοι. Ο πρωταρχικός αντικειμενικός σκοπός κατά τον σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου είναι οι επίτευξη των στόχων της εταιρείας και η αναγνώριση των σχετικών κινδύνων στους οποίους εκτίθεται.

5.2.1 Οργανωσιακή ανεξαρτησία της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου

Για την αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, οι εσωτερικοί ελεγκτές εποπτεύονται τόσο από το διοικητικό συμβούλιο όσο και από την επιτροπή ελέγχου.

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο εγκρίνει και το καταστατικό λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου οφείλει να ενημερώνει σε τακτά χρονικά διαστήματα τόσο το διοικητικό

συμβούλιο όσο και την επιτροπή ελέγχου αλλά και να συμμετέχει σε ιδιωτικές συναντήσεις όποτε αυτός το κρίνει απαραίτητο.

Η επιτροπή ελέγχου οφείλει να ελέγχει το ετήσιο σχέδιο ελέγχων , να προτείνει αλλαγές όπου νομίζει ότι απαιτούνται και μία φορά το χρόνο να επισκοπεί την απόδοση του επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου.

5.2.2 Βασικά χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελεγκτή

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να υιοθετεί μια πολιτική που να ανταποκρίνεται στη δέσμευσή της να διεξάγει τις δραστηριότητές της με αμερόληπτο τρόπο, έτσι ώστε να αποφεύγονται συγκρούσεις συμφερόντων και να γνωστοποιούνται οι λειτουργίες οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια πιθανή σύγκρουση συμφερόντων.

Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να είναι αντικειμενικός και να εκτελεί τα έργα που του έχουν ανατεθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σίγουρος 100% για το προϊόν της εργασίας του. Για το λόγο αυτό ποτέ δεν διορίζονται ως εσωτερικοί ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή διευθυντικά στελέχη και ακόμη δεν πρέπει να διορίζονται εσωτερικοί ελεγκτές σε έργα που δεν μπορούν να είναι αντικειμενικοί, γιατί αυτό θα οδηγήσει σε σύγκρουση συμφερόντων.

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνος για τους εσωτερικούς ελεγκτές που επιλέγονται σε κάθε έργο. Πρέπει να διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητες σε θέματα λογιστικής, οικονομίας, χρηματοδότησης, φορολογίας, στατιστικής, μηχανογράφησης. Ο εσωτερικός ελεγκτής σε κάθε έργο πρέπει να διαθέτει τις εξής γνώσεις και δεξιότητες:

- Ικανότητα στην εφαρμογή των προτύπων εσωτερικού ελέγχου
- Ικανότητα στην εφαρμογή των διαδικασιών και τεχνικών του εσωτερικού ελέγχου
- Ικανότητα στις λογιστικές αρχές και τεχνικές
- Κατανόηση των αρχών της διοίκησης προκειμένου ο ελεγκτής να εντοπίζει τις αποκλίσεις
- Συμμόρφωση με τα επαγγελματικά πρότυπα συμπεριφοράς σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Ινστιτούτου Εσωτερικού Ελέγχου

Οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν την ευθύνη να συμπεριφέρονται με τέτοιο τρόπο που η καλή πίστη και η ακεραιότητά τους να είναι αδιαμφισβήτητες. Συγκεκριμένα οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Πρέπει να είναι αντικειμενικοί, τίμιοι και ανεξάρτητοι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους και την αντιμετώπιση των ευθυνών τους.

- Πρέπει να επιδεικνύουν εμπιστοσύνη και πίστη στις υποθέσεις της εταιρείας και δεν πρέπει να συμμετέχουν σε καμία παράνομη ή αντιδεολογική δραστηριότητα.
- Δεν πρέπει να συμμετέχουν σε καμία δραστηριότητα που μπορεί να επηρεάσει την ικανότητά τους να εκτελέσουν αντικειμενικά τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις τους
- Δεν πρέπει να δέχονται οποιαδήποτε αμοιβή ή δώρο από υπάλληλο ή πελάτη της εταιρείας
- Πρέπει να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες που λαμβάνουν με ορθό τρόπο και όχι για προσωπικό τους όφελος. Δεν πρέπει να δημοσιοποιούν εμπιστευτικές πληροφορίες.

5.3 ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου οφείλει να καταρτίζει τις πολιτικές και τις διαδικασίες για να καθοδηγεί τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου.

Ο εσωτερικός έλεγχος αφορά τρία κυρίως πεδία εφαρμογής:

- Τους οικονομικούς ελέγχους, οι οποίοι αφορούν την ασφάλεια του ενεργητικού και της περιουσίας της επιχείρησης καθώς και την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων.
- Τους λειτουργικούς ή διαδικαστικούς ελέγχους, οι οποίοι αφορούν αφενός μεν την αξιολόγηση της επάρκειας του συστήματος διαδικασιών και ελέγχου της εταιρίας για την επίτευξη των στόχων και αφετέρου τη συμμόρφωση προς τις πολιτικές και την εφαρμογή των διαδικασιών λειτουργίας και ελέγχου της επιχείρησης.
- Τους διοικητικούς ελέγχους, οι οποίοι αφορούν τη λήψη διοικητικών αποφάσεων από εξουσιοδοτημένα στελέχη και την αποτελεσματικότητα των αποφάσεων αυτών σε σχέση πάντοτε με την επίτευξη των στόχων της εταιρίας.

Ο διαχωρισμός αυτός δεν εφαρμόζεται πάντα στην πράξη, διότι είναι δυνατόν οργανωτικά μέτρα τα οποία αφορούν ένα είδος ελέγχου να εξυπηρετούν συγχρόνως και τους σκοπούς ενός άλλου είδους ελέγχου.

Το ετήσιο πλάνο ελέγχου της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου⁴³, περιλαμβάνει τους σκοπούς των εργασιών, χρονοδιάγραμμα εργασιών, οικονομικό προϋπολογισμό κατάλληλη στελέχωση και αναφορές δραστηριοτήτων. Το ετήσιο πλάνο ελέγχου πρέπει να εκτιμά τους κινδύνους, τη σοβαρότητά τους, την πιθανότητα εμφάνισής τους και να εξετάζει πως μπορούν να επηρεάσουν την εταιρεία. Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου υποβάλλει το ετήσιο πλάνο

⁴³ Καταστατικό εσωτερικού ελέγχου J&P ΑΒΑΞ ΑΕ

ελέγχου για έγκριση προς το διοικητικό συμβούλιο και την επιτροπή ελέγχου. Το ετήσιο πλάνο ελέγχου πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για το πλαίσιο των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου ώστε το διοικητικό συμβούλιο να είναι σε θέση να εντοπίζει εάν οι αντικειμενικοί στόχοι και τα σχέδια της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου συμπίπτουν με τα αντίστοιχα της εταιρείας.

Μετά την έγκριση του ετήσιου πλάνου ελέγχου, οι εσωτερικοί ελεγκτές αναπτύσσουν ένα σχέδιο για κάθε επιμέρους έργο, στο οποίο συμπεριλαμβάνουν αντικειμενικούς σκοπούς, τις διαδικασίες και την κατανομή των πόρων. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να συγκεντρώσει ορισμένες πληροφορίες προκειμένου να προσδιοριστούν οι επιπτώσεις στο έργο. Οι πληροφορίες αυτές σχετίζονται με :

- Αντικειμενικούς σκοπούς και στόχους της εταιρείας.
- Πολιτικές, σχέδια, διαδικασίες, νόμους, κανονισμούς, και συμβόλαια που μπορεί να έχουν σημαντική επιρροή στις λειτουργίες του έργου.
- Οργανωτικές πληροφορίες, όπως αριθμός και ονόματα εργαζομένων, στελέχη και υπάλληλοι «κλειδιά», περιγραφές καθηκόντων, λεπτομέρειες για πρόσφατες αλλαγές στην εταιρία, συμπεριλαμβανομένων και των αλλαγών σε κύρια συστήματα.
- Πληροφορίες σχετικά με τον προϋπολογισμό, τα λειτουργικά αποτελέσματα και τα χρηματοοικονομικά δεδομένα της δραστηριότητας που θα επισκοπηθεί.
- Επισκόπηση αναφορών προηγούμενων έργων, συμπεριλαμβανομένων και των εργασιών εξωτερικών ελεγκτών που έχουν ολοκληρωθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη.
- Αρχεία αλληλογραφίας για να προσδιορισθούν πιθανά σημαντικά θέματα για το έργο.
- Επίσημη και τεχνική βιβλιογραφία σχετική με την δραστηριότητα.

Πρέπει να διενεργηθεί προκαταρκτική έρευνα προκειμένου να υπάρξει εξοικείωση με τις δραστηριότητες, τους κινδύνους και τα συστήματα ελέγχου, να εντοπισθούν οι περιοχές όπου πρέπει να δοθεί έμφαση. Η έρευνα είναι μια διαδικασία συλλογής πληροφοριών για το συγκεκριμένο έργο. Η προκαταρκτική έρευνα επιτρέπει στην ουσία μια εμπειριστατωμένη προσέγγιση του σχεδιασμού και της εκτέλεσης του έργου και είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την κατανομή των πόρων. Το επίκεντρο της έρευνας διαφέρει ανάλογα με τη φύση του έργου.

Στα φύλλα εργασίας καταγράφονται οι πληροφορίες που αποκτήθηκαν και οι αναλύσεις που έγιναν. Η οργάνωση, ο σχεδιασμός και το περιεχόμενο των φύλλων εργασίας του έργου

εξαρτώνται από την φύση του έργου. Στα φύλλα εργασίας του έργου πρέπει να τεκμηριώνονται οι ακόλουθες φάσεις της διαδικασίας του έργου:

- Σχεδιασμός.
- Εκτίμηση των κινδύνων.
- Αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.
- Διαδικασίες του έργου που ακολουθήθηκαν, πληροφορίες που αποκτήθηκαν και τα συμπεράσματα που προέκυψαν.
- Επισκόπηση.
- Κοινοποίηση.
- Επανέλεγχος.

Ο Εσωτερικός Ελεγκτής φέρει την ευθύνη για το σχεδιασμό και τη διεκπεραίωση του έργου. Για το λόγο αυτό , για κάθε έργο καταρτίζεται από τον εσωτερικό ελεγκτή ένα πρόγραμμα έργου το οποίο πρέπει:

- Να είναι καταγεγραμμένες οι διαδικασίες που εφαρμόζονται για τη συλλογή, την ανάλυση και την τεκμηρίωση των πληροφοριών κατά τη διάρκεια του έργου.
- Να δηλώνονται οι αντικειμενικοί σκοποί του έργου.
- Να παρουσιάζεται το πλαίσιο και οι έλεγχοι που απαιτούνται για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του έργου σε κάθε φάση του.
- Να προσδιορίζονται τα τεχνικά θέματα, οι κίνδυνοι, οι διαδικασίες και οι συναλλαγές που πρέπει να εξετασθούν.
- Να δηλώνεται η φύση και η έκταση των ελέγχων που απαιτούνται.
- Να υπάρχει προϋπολογισμός ωρών πριν από την έναρξη των εργασιών του έργου

Ο προγραμματισμός του κάθε έργου, πρέπει να εγκριθεί εγγράφως από τον επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου πριν από την έναρξη των εργασιών.

5.3.1 Εποπτεία και κοινοποιήσεις έργων

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου έχει τη γενική ευθύνη για την εποπτεία όλων των έργων. Είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει το σχεδιασμό, την αξιολόγηση, τον έλεγχο και τον επανέλεγχο των έργων. Η εποπτεία του κάθε έργου εξαρτάται σε πολύ σημαντικό βαθμό από την εμπειρία των ελεγκτών αλλά και από την πολυπλοκότητα του κάθε έργου. Η εποπτεία εκτείνεται στην εκπαίδευση και εξέλιξη του προσωπικού, στην αξιολόγηση της απόδοσης των εργαζομένων, στην παρακολούθηση του χρόνου και του κόστους και σε παρόμοια διοικητικά ζητήματα.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν πρόσβαση σε όλα τα αρχεία των έργων και στα φύλλα εργασίας που έχουν συνταχθεί και αποτελούν σημαντικό κομμάτι της περιουσίας της εταιρείας. Πρόσβαση μπορούν να έχουν μόνο το διοικητικό συμβούλιο και η επιτροπή ελέγχου.

Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει περιληπτικές αναφορές (κοινοποιήσεις), οι οποίες τονίζουν τα αποτελέσματα του κάθε έργου. Οι αναφορές αυτές μπορούν να εκδίδονται είτε ξεχωριστά είτε σε συνδυασμό με την τελική αναφορά. Ο κάθε ελεγκτής οφείλει να συζητά τα συμπεράσματα που προκύπτουν με τα αρμόδια κλιμάκια διεύθυνσης και διοίκησης, πριν εκδώσει την τελική του αναφορά. Οι τελικές κοινοποιήσεις του έργου πρέπει να προωθούνται άμεσα στα μέλη της εταιρίας που μπορούν να διασφαλίσουν ότι θα δοθεί η απαραίτητη μέριμνα στα αποτελέσματα του έργου. Αυτό σημαίνει πως η αναφορά θα δοθεί σε αυτούς που είναι σε θέση να αναλάβουν διορθωτικές ενέργειες ή να διασφαλίσουν ότι τέτοιες ενέργειες θα υλοποιηθούν. Η τελική κοινοποίηση του έργου θα πρέπει να προωθηθεί στη διεύθυνση της υπό επισκόπηση δραστηριότητας. Πιο υψηλόβαθμα μέλη της εταιρίας μπορεί να λάβουν μόνο μια περιληπτική κοινοποίηση. Οι κοινοποιήσεις μπορούν να προωθηθούν και σε άλλα ενδιαφέροντα μέρη, όπως οι εξωτερικοί ελεγκτές και το συμβούλιο. Οι εργασίες που διεξήχθησαν για την σύνταξη των αναφορών, θα πρέπει να είναι σύμφωνες με την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου αλλά και οι ελεγκτές να έχουν ενεργήσει με επαγγελματική επιμέλεια.

5.3.2 Διορθωτικά μέτρα (follow-up)- Διαδικασία επανελέγχου

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου είναι υποχρεωμένος να παρακολουθεί και να ενημερώνεται συνεχώς για την πρόοδο των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου και να

λαμβάνει τα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα όταν το κρίνει απαραίτητο. Εξετάζει τα αποτελέσματα των αναφορών από κάθε έργο και ελέγχει εάν έχουν εφαρμοστεί οι απαραίτητες αρχές και διαδικασίες και εντοπίζει τυχόν παρεκκλίσεις από τους αρχικούς στόχους που έχει θέσει η διοίκηση για το συγκεκριμένο έργο.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να γνωρίζουν αν εφαρμόστηκαν με επιτυχία οι διορθωτικές ενέργειες που πρότεινε ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου και εάν έχουν επιτευχθεί τα επιθυμητά αποτελέσματα. Η διαδικασία του επανελέγχου, είναι στην ουσία μια διαδικασία με την οποία καθορίζεται η επάρκεια, η αποτελεσματικότητα, η ορθή υλοποίηση των διορθωτικών μέτρων που έχουν προταθεί τόσο από τον επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου όσο και από την διοίκηση. Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου φέρει την ευθύνη για τον προγραμματισμό των διαδικασιών και του χρονοδιαγράμματος του επανελέγχου, που σε πολύ σημαντικό βαθμό ο προγραμματισμός εξαρτάται από τους εκάστοτε κινδύνους και από το βαθμό δυσκολίας στην υλοποίηση των διορθωτικών ενεργειών.

5.3.3 Υποβολή αναφορών στο συμβούλιο και την ανώτερη διοίκηση

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου καταθέτει τριμηνιαίες αναφορές προς το συμβούλιο και την διοίκηση. Οι αναφορές αυτές περιλαμβάνουν σημαντικές παρατηρήσεις των έργων και τυχόν αποκλίσεις από τα εγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα εργασιών του κάθε έργου, από τα σχέδια στελέχωσης και από τους οικονομικούς προϋπολογισμούς. Οι σημαντικές παρατηρήσεις του έργου είναι αυτές που κατά την κρίση του επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου, θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την εταιρία. Οι σημαντικές παρατηρήσεις του έργου μπορεί να περιλαμβάνουν παρατυπίες στη διεξαγωγή των εργασιών, παράνομες πράξεις, σφάλματα, έλλειψη αποδοτικότητας, ζημιά, συγκρούσεις συμφερόντων, αναποτελεσματικότητα, και αδυναμίες του συστήματος ελέγχου. Μετά από την επισκόπηση αυτών των συνθηκών με την διοίκηση, ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου κοινοποιεί τις σημαντικές παρατηρήσεις και εισηγήσεις για το έργο στο συμβούλιο, ανεξάρτητα από το αν έχουν επιλυθεί ικανοποιητικά ή όχι.

5.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ J&P-ΑΒΑΞ ΑΕ

Οι οικονομικές καταστάσεις του ομίλου περιλαμβάνουν τις εταιρικές και τις ενοποιημένες καταστάσεις οικονομικής θέσεως του ομίλου, τις εταιρικές και ενοποιημένες καταστάσεις συνολικού εισοδήματος, μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και ταμειακών ροών. Η διοίκηση έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και την ορθή παρουσίαση των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, όπως αυτά έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης η διοίκηση είναι υπεύθυνη για τις εσωτερικές δικλίδες, που είναι απαραίτητες, ώστε να καθίσταται δυνατή η σωστή κατάρτιση των εταιρικών και των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων απαλλαγμένων από ανακρίβειες, που οφείλονται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Για το λόγο αυτό ο όμιλος J&P-ΑΒΑΞ ΑΕ έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην λειτουργία τους συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η ανώτατη διοίκηση έχει κατανοήσει τον σημαντικότερο ρόλο που διαδραματίζει η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου καθώς συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα και στην βελτίωση της ποιότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αξιολογεί τις καταστάσεις και ανιχνεύει τυχόν παραποιήσεις και απάτες. Ένα αδύναμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου συνδέεται με αδύναμες οικονομικές καταστάσεις. Ο βασικός στόχος των δικλίδων ασφαλείας που παρέχονται μέσα από τον εσωτερικό έλεγχο είναι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση που παρέχεται να είναι τέτοια ώστε να μην εμπεριέχει ουσιώδη σφάλματα. Σε ότι αφορά τη συμμόρφωση, προφανώς ο στόχος είναι να μην παρεκκλίνει η εταιρεία από τις αρχές και τους κανονισμούς. Σε ότι αφορά τις λειτουργίες της επιχείρησης ο στόχος είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας.

Ο πρωταρχικός ρόλος του εσωτερικού ελέγχου του ομίλου είναι η αξιολόγηση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων που υπάρχουν σε όλο το εύρος των λειτουργιών της εταιρείας ως προς την επάρκεια, την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητά τους σε σχέση με την επίτευξη των στρατηγικών στόχων. Στις αρμοδιότητες του εσωτερικού ελέγχου συμπεριλαμβάνεται επίσης και ο έλεγχος της συμμόρφωσης με τους εσωτερικούς κανονισμούς.

5.4.1 Έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων

Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου επιβλέπει και συντονίζει όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την σύνταξη των χρηματοοικονομικών εκθέσεων. Πρέπει να επισκοπεί την ετήσια εκτίμηση κινδύνων του εσωτερικού ελέγχου και τα σχέδια ελέγχων, προκειμένου να διαπιστώσει την επάρκεια των πόρων και των πληροφοριών, αν είναι αξιόπιστες και ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Συγκεντρώνονται λοιπόν όλες οι πληροφορίες που χρειάζονται για την προετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, των σχετικών σημειώσεων και των άλλων συνοδευτικών γνωστοποιήσεων που περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές εκθέσεις της εταιρίας.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι τηρούνται οι αρχές και οι τεκμηριωμένες διαδικασίες για την υποβολή τριμηνιαίων χρηματοοικονομικών εκθέσεων. Η κατάλληλη επισκόπηση οποιονδήποτε πολιτικών και διαδικασιών από δικηγόρους, εξωτερικούς ελεγκτές και άλλους ειδικούς μπορεί να προσφέρει πρόσθετη επιβεβαίωση, ότι οι πολιτικές και οι διαδικασίες είναι εκτενείς και με ακρίβεια αντικατοπτρίζουν τις ισχύουσες απαιτήσεις.

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου κατανέμει τους πόρους της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου ανάμεσα στις διαδικασίες διακυβέρνησης και συστημάτων ελέγχου και της υποβολής χρηματοοικονομικών εκθέσεων, ανάλογα με την αξιολόγηση των κινδύνων της εταιρίας. Πρέπει να εκτελεί διαδικασίες οι οποίες να παρέχουν τις απαραίτητες διαβεβαιώσεις προς το συμβούλιο και την διοίκηση ότι τα συστήματα ελέγχου που εφαρμόζονται υποστηρίζουν την σύνταξη ορθών οικονομικών καταστάσεων, έχουν σχεδιαστεί κατάλληλα και εφαρμόζονται αποτελεσματικά. Τα συστήματα ελέγχου που έχει υιοθετήσει η εταιρεία είναι επαρκή ώστε να εξασφαλίζουν την πρόληψη αλλά και τον εντοπισμό σημαντικών λαθών, παρατυπιών, λανθασμένων υποθέσεων και υπολογισμών και άλλων γεγονότων που θα είχαν σαν αποτέλεσμα ανακριβείς και παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές της εταιρείας προτείνουν κατάλληλες βελτιώσεις για τις πολιτικές και τις διαδικασίες ετοιμασίας των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, να είναι αξιόπιστες και να δίνουν μια πλήρη εικόνα των οικονομικών μεγεθών και της οικονομικής θέσης της επιχείρησης. Αξιολογούν τις διαδικασίες λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου με το βέλτιστο τρόπο και διαθέτουν τις κατάλληλες δικλίδες ασφαλείας ώστε να εντοπίζονται τυχόν λάθη και παρατυπίες, που ενδεχομένως να οδηγήσουν σε αλλοιωμένα αποτελέσματα. Οι εσωτερικές ελεγκτές της

εταιρείας οφείλουν να παρέχουν και την αντίστοιχη πληροφόρηση, σχετικά με τα αποτελέσματα και την αξιοπιστία των ελέγχων, προς τη διοίκηση

Ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου υποχρεούται να χρησιμοποιεί ένα σύστημα για τη διασφάλιση της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων, το οποίο πρέπει να είναι σύμφωνο και με τα διεθνή πρότυπα ελέγχου ποιότητας. Το σύστημα αυτό περιλαμβάνει την επίβλεψη των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τα πρότυπα και τα προγράμματα ελέγχου. Η επίβλεψη περιλαμβάνει την παροχή των κατάλληλων οδηγιών, την επιβεβαίωση ότι το εγκεκριμένο πρόγραμμα ελέγχου ακολουθείται και ότι οι εκθέσεις ελέγχου είναι ακριβείς, αντικειμενικές, δημιουργικές και έγκαιρες και τον εντοπισμό των παραλείψεων που μπορούν να επηρεάσουν την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

5.4.2 Εσωτερικός έλεγχος & οικονομικές καταστάσεις κατά τη διάρκεια του 2013⁴⁴

Σύμφωνα με το καταστατικό εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας J&P ABAΞ και την ετήσια έκθεση ελέγχου, κατά τη διάρκεια του 2013, ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου είχε τακτικές συναντήσεις με την επιτροπή ελέγχου, η οποία βοηθάει την διοίκηση στην εκπλήρωση του εποπτικού της ρόλου ως προς της χρηματοοικονομικές αναφορές, τις διαδικασίες της εταιρείας για έλεγχο συμμόρφωσης και τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας. Στις συναντήσεις αυτές συζητήθηκαν λειτουργικά και οργανωτικά θέματα και παρασχέθηκαν όλες οι ζητηθείσες πληροφορίες και ενημέρωση σχετικά με τα εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχου, την αποτελεσματικότητά τους και την πορεία των ελέγχων κυρίως στις χρηματοοικονομικές πληροφορίες.

Υποβλήθηκε στην επιτροπή ελέγχου ετήσιος απολογισμός, με συγκεντρωτική αναφορά στα σημαντικότερα ευρήματα και στις προτάσεις βελτίωσης των ελεγχόμενων τμημάτων. Το διοικητικό συμβούλιο με την αρμόδια επιτροπή ελέγχου προβαίνει σε ετήσια αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, με βάση τα σχετικά στοιχεία και πληροφορίες, τις διαπιστώσεις και παρατηρήσεις των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και των εποπτικών αρχών.

Η εταιρεία διαθέτει από τις καλύτερα οργανωμένες διαδικασίες για τη λογιστική απεικόνιση των οικονομικών γεγονότων και την προετοιμασία των οικονομικών καταστάσεων, που αποτελούν υπόδειγμα και για άλλες εταιρείες του κλάδου. Το λογιστικό

⁴⁴ Ετήσια οικονομική έκθεση (2013) J&P ABAΞ ΑΕ

σύστημα της εταιρείας υποστηρίζεται από εξειδικευμένα πληροφοριακά συστήματα, τα οποία έχουν προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της εταιρείας. Έχουν καθοριστεί με μεγάλη ακρίβεια και εξειδίκευση διαδικασίες ελέγχου και λογιστικών συμφωνιών προκειμένου να διασφαλίζεται η ορθότητα και η νομιμότητα των καταχωρήσεων στα λογιστικά βιβλία αλλά και η πληρότητα και η εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων. Η J&P ABAΞ δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό γιατί προσπαθεί με κάθε τρόπο να ελέγχει αποτελεσματικά όλες τις εταιρείες του ομίλου και εξετάζει διεξοδικά την πορεία του κάθε έργου, προκειμένου οι καταστάσεις τόσο οι ενδιάμεσες όσο και οι ετήσιες να αποτελούν πιστή αναπαράσταση της πραγματικής οικονομικής θέσης και πορείας του ομίλου.

Η επιτροπή ελέγχου του διοικητικού συμβουλίου, αξιολογεί τις διαδικασίες καταρτίσεως των οικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με τα ισχύοντα ελεγκτικά πρότυπα και εξετάζει τις εκθέσεις των εξωτερικών ελεγκτών για θέματα αποκλίσεων από τις τρέχουσες λογιστικές πρακτικές.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση ελέγχου, οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας είναι αξιόπιστες και ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, δίνουν μια πλήρη εικόνα της οικονομικής θέσεως της εταιρείας. Τα οικονομικά αποτελέσματα που προκύπτουν έχουν επεξεργαστεί μέσα από το αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου που έχει υιοθετήσει η εταιρεία.

Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την απόκτηση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις γνωστοποιήσεις στις εταιρικές και τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι ελεγκτές έχουν εξετάσει τις εσωτερικές δικλίδες που σχετίζονται με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών κατάλληλων για τις περιστάσεις. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών πολιτικών και μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίας των εταιρικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Μέσα από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων προκύπτουν πολλά οικονομικά οφέλη. Ο έλεγχος λοιπόν, μειώνει κατά πολύ τον κίνδυνο των αναξιόπιστων πληροφοριών και την αβεβαιότητα για την πορεία της εταιρείας και βελτιώνει την πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης. Βελτίωση ακόμα παρατηρείται σε ότι αφορά την αποδοτικότητα των λειτουργιών της εταιρείας καθώς ο ελεγκτής στα πλαίσια του ελέγχου υποβάλει προτάσεις βελτίωσης των δικλίδων ασφαλείας της επιχείρησης.

Οι οικονομικές καταστάσεις λοιπόν, του ομίλου J&P ABAΞ ΑΕ, παρουσιάζουν εύλογα και με ορθό τρόπο την οικονομική θέση της εταιρείας. Αυτό επιτυγχάνεται χάρη στη σωστή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, στην ευσυνειδησία των εσωτερικών ελεγκτών, που εκτελούν τα καθήκοντα τους, με απaráμιλλο ζήλο και δεν αποκλίνουν από τους αρχικούς στόχους που έχουν τεθεί από τη διοίκηση, για την εύρυθμη λειτουργία του ομίλου, αλλά και στην αποδοτική και σημαντική συνεισφορά της επιτροπής ελέγχου του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας, που έχει την εποπτεία όλων των αρμοδιοτήτων της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου όπως αναφέρονται στο καταστατικό της εταιρείας και όπως προκύπτουν από τα διεθνή πρότυπα ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει τον σημαντικότερο ρόλο για την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης και τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων των κινδύνων, προσθέτοντας αξία στις επιχειρήσεις. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη της εταιρικής κουλτούρας και της συνεργασίας μεταξύ των τμημάτων της εταιρείας και η τήρηση του θεσμικού πλαισίου. Πρόκειται στην ουσία, για ένα μηχανισμό επιτήρησης που συμβάλλει στην προστασία της εταιρείας και στη διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων της. Η ανυπαρξία ενός υγιούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αποβεί καταστροφική. Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, για τις περισσότερες επιχειρήσεις θεωρείται ζωτικής σημασίας για την ικανοποιητική και αποτελεσματική πορεία της, για αυτό και οι περισσότερες επιχειρήσεις έχουν προχωρήσει στη δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Η αποστολή του εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθά τις επιχειρήσεις στην αξιολόγηση και την αντιμετώπιση όλων των κινδύνων και στην συλλογή των κατάλληλων πληροφοριών, οι οποίες θα είναι αξιόπιστες προκειμένου να συμβάλουν αποτελεσματικά στη σωστή σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες θα αποδίδουν τα πραγματικά οικονομικά μεγέθη. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι εκείνος προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για να το πετύχει.

Βέβαια, ο ρόλος του σύγχρονου εσωτερικού ελέγχου έχει αλλάξει δραστικά τα τελευταία χρόνια. Τα οικονομικά σκάνδαλα, οι χρεοκοπίες μεγάλων επιχειρήσεων είχαν σαν αποτέλεσμα να επηρεάσουν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού ως προς την ορθή διαχείριση των επιχειρήσεων στις οποίες επένδυναν. Το θετικό αυτών των περιστατικών ήταν ότι ενίσχυσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων και οδήγησαν στη δημιουργία ισχυρών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Είναι επιτακτική η ανάγκη για την υιοθέτηση του εσωτερικού ελέγχου, που συμβάλλει σημαντικά στην επίτευξη των εταιρικών στόχων, τη δημιουργία ενός ισχυρού περιβάλλοντος εσωτερικού ελέγχου, την εταιρική διακυβέρνηση και την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Η πρόληψη που παρέχεται μέσα από την αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου είναι ο καλύτερος τρόπος για την αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης και της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Άλλωστε η ιστορία έχει δείξει ότι οι περιπτώσεις αποτυχίας μεγάλων επιχειρήσεων οφείλεται σε μια αποτυχία του συστήματος

εσωτερικού ελέγχου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, εάν η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είχε αξιολογήσει τους κινδύνους και τις διαδικασίες με καλύτερο και πιο σωστό τρόπο τότε το αποτέλεσμα θα μπορούσε να ήταν διαφορετικό.

Όπως είδαμε και στην περίπτωση του ομίλου J&P ABAΞ ΑΕ όσο πιο αποτελεσματικά λειτουργεί η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, εξασφαλίζεται έτσι και η σωστή λειτουργία όλης της επιχείρησης. Όσο πιο οργανωμένο είναι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, αποφεύγονται οι κίνδυνοι και επιτυγχάνονται οι στόχοι που έχουν τεθεί, που είναι σύμφωνοι με τις πολιτικές που διέπουν τη διοίκηση. Επίσης οι πληροφορίες οι οποίες συλλέγονται από την υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, εξετάζονται, και αυτές που κρίνονται απαραίτητες και αξιόπιστες χρησιμοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις. Με αυτόν τον τρόπο, οι οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης απεικονίζουν πιστά την πραγματική οικονομική θέση της επιχείρησης και τα οικονομικά αποτελέσματα που περιλαμβάνονται σε αυτές είναι αληθή και δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντα κανενός.

Οι αρχές και οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου αν και έχουν μεγαλύτερη εφαρμογή στις μεγάλες επιχειρήσεις είναι απαραίτητες όμως και χρήσιμες και για τις μικρές επιχειρήσεις γιατί και σε αυτές αντιμετωπίζονται προβλήματα όπως προστασίας των περιουσιακών στοιχείων από κλοπή, φθορά ή αλλοίωση καθώς και αποφυγής ηθελημένων ή αθέλητων λαθών και παραλείψεων κατά την καταχώρηση των λογιστικών γεγονότων στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης.

Ένα σημαντικό βήμα για τη βελτίωση των υπηρεσιών του εσωτερικού ελέγχου είναι η ενδυνάμωση της ανεξαρτησίας των εσωτερικών ελεγκτών, προκειμένου να αποφεύγεται τόσο η σύγχυση όσο και η σύγκρουση των ρόλων τους με άλλους μέσα στην ίδια εταιρία. Οι εσωτερικοί ελεγκτές εργάζονται στενά με την εσωτερική διοίκηση και τους εξωτερικούς ελεγκτές, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την αντικειμενικότητα και την ανεξαρτησία τους. Για το λόγο αυτό υιοθετούνται τα διεθνή πρότυπα ελέγχου προκειμένου να διασφαλίζεται ο ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή, να ενισχύεται η ανεξαρτησία του, η αμεροληψία του και η εμπιστοσύνη προς το πρόσωπό του.

Ως κεντρικό συμπέρασμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, μπορούμε εξάγουμε ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου διαδραματίζει ίσως τον σημαντικότερο ρόλο μέσα στην ίδια την επιχείρηση. Η πιστή εφαρμογή των αρχών, των διαδικασιών και των κανόνων του εσωτερικού ελέγχου εξασφαλίζει την επιτυχημένη λειτουργία της επιχείρησης και την ανοδική της πορεία. Μέσα από τον εσωτερικό έλεγχο προλαμβάνονται οι κίνδυνοι, αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι απειλές και επιτυγχάνονται οι στόχοι που έχουν τεθεί.

Επίσης εξασφαλίζεται η διαφάνεια και η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, αφού τα στοιχεία τα οποία συλλέγονται ελέγχονται από διάφορα στάδια και με διάφορα μέσα. Με τη σωστή λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αποφεύγονται τα λάθη και οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες παρουσιάζουν μια παραπλανητική εικόνα της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται χρηματοοικονομικά σκάνδαλα.

Οι προτάσεις που διαμορφώνονται ύστερα από τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής σχετικά με μελλοντική έρευνα, θα μπορούσαν να είναι οι ακόλουθες

- Ο συσχετισμός της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου με τα χρηματοοικονομικά στοιχεία της επιχείρησης. Η διερεύνηση αυτή θα δώσει τη δυνατότητα ύπαρξης σχέσεων μεταξύ ποιότητας εσωτερικού ελέγχου και χρηματοοικονομικών μεγεθών.
- Η συμμόρφωση με τα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου για να αποφεύγονται λάθη και παραποιήσεις κατά την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων.
- Οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να ενισχυθούν ως προς την αποστολή, την οργάνωση, το ανθρώπινο δυναμικό, την μεθοδολογία τους ώστε να μπορούν να προσθέσουν αξία αλλά να καλύψουν ελεγκτικά τους κινδύνους της επιχείρησης.
- Η ενδυνάμωση της παρουσίας του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε τμήμα της επιχείρησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκίνογλου Δ-Ταχυνάκης Π.- Μωυσή Σ, (2005) «Γενική Χρηματοοικονομική Λογιστική», Έκδοση ΑΘΗΝΑ
- Καζαντζής Χρήστος (2006) «Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων», Έκδοση Business Plus
- Κάντζος Κ.- Χονδράκη Α. (2006), « Ελεγκτική θεωρία και πρακτική», Έκδοση ΣΤΑΜΟΥΛΗ
- Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), «Σύγχρονη ελεγκτική, θεωρία και πρακτική» Έκδοση ΑΘΗΝΑ
- Κυριάκου Μ. (2006) «Γενικές αρχές και πρότυπα εσωτερικού ελέγχου», Σχολή επιμόρφωσης υπαλλήλων Υπουργείου Οικονομικών.
- Λαζαρίδης Ι. και Παπαδόπουλος Δ., (2005) ,«Χρηματοοικονομική διοίκηση» Τεύχος Γ, Θεσσαλονίκη.
- Νεγκάκης Χ.-Ταχυνάκης Π (2013), «Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου», Έκδοση Διπλογραφία.
- Παπαδάτου Θεοδώρα (2005) «Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Α.Ε», Έκδοση ΣΑΚΚΟΥΛΑ
- Παπαστάθης Π. (2003), « Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του». Έκδοση ΑΘΗΝΑ
- Τσαγκλάγκανος Άγγελος ,(2005) « Ελεγκτική», 2^η Έκδοση ΑΦΟΙ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ
- Φίλος Ι. (2004), «Σύστημα εσωτερικού ελέγχου», Έκδοση IQ-Group.
- Adams Michael B.(1994) , «Agency Theory and the Internal Audit» , Managerial Auditing Journal, Vol. 9 No. 8.
- Barefield (2005), Implications for internal audit. Managerial Auditing Journal, 9, pp. 11 – 18.
- Cai Chuanbing, (1997) "Internal audit under the socialist market economy system", Managerial Auditing Journal, Vol. 12 No 4/5

- Carmichael (2000) Internal auditing effectiveness: an expansion of present methods. *Managerial Auditing Journal*, 16 (8), pp. 340 – 358
- Churchill & Tietlebaum (1995). External Auditor Evaluation of the internal audit function. *Accounting and Finance*, pp. 79 – 92.
- DeAngelo, L. (2000). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3, pp. 183 – 199.
- Hawkes, L. and Adams, M. (1994). Total quality management: Implications for internal audit. *Managerial Auditing Journal*, 9, pp. 11 – 18.
- Hunton, E., Libby, R., and Mazza, C. (2009). Financial reporting transparency and earnings management. *The Accounting Review*, 81, pp. 135 – 15.
- Manolescu,, Maria & Roman, Aureliana (2008), “Financial Reporting – from Responsibilities to the Quality Assurance Systems”, *Annals of University of Craiova – Economic Science Series*.
- McNamee, D. and McNamee, T. (1995), «The transformation of internal auditing», *Managerial Auditing Journal*, Vol. 10.
- Mueller, G.G.(2009) “The Role of Financial Reporting: Discussion”, University of Washington.
- Nashwa, G. (2003) “Audit Committees: The solution to quality financial reporting?”, *The CPA Journal*, December
- Nashwa George, (2005), «The Role of Audit Committees in the Public Sector»,*A&A Auditing*
- Razaee Z.(2003) , «Causes consequences and deterrence of financial statement fraud» *critical Perspectives on Accounting*
- Schleifer, L.F. and Greenawalt, M.B (1996)., «The internal auditor and the critical thinking process», *Managerial Auditing Journal* Vol. 11.
- Schneider, T. and Wilner, N. (2001). A test of audit deterrent to financial reporting irregularities using the randomized response technique. *The Accounting Review*, 65, pp. 105 – 118.
- Thomson P (2011), «Identification of fraudulent financial reporting through analysis of published financial Statement» Research project for emerging issue/ advanced topics course , University of Toronto

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- www.hiaa.gr
- www.soel.gr
- www.coso.org
- www.bis.org
- www.jp-avax.gr